

ÇALIŞMA ORTAMI

İŞÇİ SAĞLIĞI
İŞ GÜVENLİĞİ
ERGONOMİ
İŞ HİJYENİ
ÇEVRE
TOPLUM ÖRGÜTÇÜLÜĞÜ
ÇOCUK EMEĞİ
KADIN
SOSYAL POLİTİKA
NÜFUS
SOSYAL HEKİMLİK

Sayı: 64 Eylül - Ekim 2002

İki Ayda Bir Çıkar

- Göç mü Güç, Göçmenler mi Güç
 - Gidenin Ardından
 - Şu Bizim Güneş Var Ya!
- Türkiye'de ve Dünya'da İş Sağlığı Güvenliği
- El Aletleri ile Yapılan Çalışmalarda Güvenlik Kuralları
 - www.isguvenligi.net Yenilendi
- Avrupa Birliği'nde İş Sağlığı Güvenliği Politikası:
Herşey Süt Liman Değil
- Adolesanların (Ergenlerin) Cinsellik ve Üreme Sağlığında Danışmanlık Eğitimi
 - Hareketli Bir Yaz
 - Bir Tatil Böyle Geçti
 - İki Dakika Düşün

İÇİNDEKİLER

- **BİZDEN SİZE**

Göç mü Güç, Göçmenler mi Güç

- **ANIMSA**

Gidenin Ardından.....Ayçe ÇELİKER

- **YAŞAM**

Şu Bizim Güneş Var Ya!.....Cihat UYSAL

- **DAMLA**

Türkiye'de ve Dünya'da İş Sağlığı GüvenliğiA. Gürhan FİŞEK

- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**

Eİ Aletleri ile Yapılan Çalışmalarda Güvenlik Kuralları.....Mustafa TAŞYÜREK

- **BİLİŞİM**

www.isguvenligi.net YenilendiDidem KAMOY

- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**

Avrupa Birliği'nde İş Sağlığı Güvenliği Politikası:

Herşey Süt Liman DeğilLaurent VOGEL (Çeviren: Nurbanu ERALP)

- **TOPLUM**

Adolesanların (Ergenlerin) Cinsellik ve Üreme Sağlığında Danışmanlık Eğitimi.....Şenay GÖKBAYRAK

- **VAKIF HABERLERİ**

Hareketli Bir Yaz

- **VAKIF HABERLERİ**

Bir Tatil Böyle GeçtiOya FİŞEK

- **BULMACA**

iki Dakika Düşün.....Mustafa TAŞYÜREK

BİZDEN SİZE GÖÇ MÜ GÜÇ, GÖÇMENLER Mİ GÜÇ?

İkisi de... Göçün ne kadar güç olduğunu yaşayan bilir. Yabancı bir doğada ayakta durmaya çalışmayı; ne pahasına olursa olsun kazanmayı, geriye döne-memeyi... Tek başına kalmak güç. Onun için dayanışma, birlikte var olmak, bir güce dönüşmek de çok önemli. Göçmenlerin oluşturabildiği gücü kimse küçümsemesin. Yalnızca yurt-dışına göçen ve geleceğini buralarda arayanların kendi arasındaki dayanışmadan sözetmiyoruz. Kök-ülkeleri (bizim için Türkiye) ile kendi insanları ile dayanışmadan söz ediyoruz. Yurt-dışına dağılmış göçmenlerimizin birbiri ile dayanışması da "kök"ten sağlanmalı. Tıpkı aynı kökten çıkan filizlerin beslenmesi gibi.

Göç güç, ama, göçmenler de kendilerinin büyük bir güç olduğunu farketmeli. **"Taş yerinde ağırdır"** atasözünü anımsayalım. Göçmenlerimiz elde ettikleri yeni bilgi ve deneyimlerle zenginleşiyorlar; çağdaş uygarlık değerlerini ve düzeyini bireysel olarak yakalıyorlar. Ama bu göç ettikleri ülkede bir ağırlık oluşturmuyor; doğal ve sıradan sayılıyor. Buna karşılık, kendi ülkesinde (yani "kök" ülkede) bu yeni ve "güçlü" bir soluk. Yenilenme ve gelişme için önemli bir ivme.

Onun için "göç"ün "güç"e dönüşmesine ivedi gereksinmemiz var. Kaybedecek ne zamanımız var, ne de gücümüz. Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı olarak, bu konuda bir "ortam" oluşturmak istiyoruz. Tüm tartışmaların, tüm verilerin yer aldığı bir başvuru kaynağı olarak **"dagkecisi.com"** web sayfasını kullanıma sunuyoruz. Bu web sayfası bir iletişim adresine dönüşebilirse; bilgi deneyim birikimlerimizi aktardığımız bir köprü olabilirse; beyin göçünün beyin gücüne dönüştürülmesinde etkili bir yol alabileceğimizi düşünüyoruz.

Yurtdışındaki Türklerin gücünden konuşurken, bunun bir sezi ya da varsayım olduğunu da söylemeliyiz.

Bugüne değin, bu gücün ölçülmesine ilişkin yapılmış bir çalışma yok. Onun için ilk evrede yapılması gereken, bireysel düzeydeki güçleri, başarıları ve sunabileceği olanakları ortaya koymak; bunlar arasında nasıl birliktelikler oluşturulacağını tartışmak ve bunun kök-ülke ve diğer ülkelerdeki göçmenler üzerinde yapacağı etkileri değerlendirmek.

Bunun için herkesten beklenmesi gereken, kendisinin ve yakın çevresinin gücünü kelimelere dökerek, resim, gazete kupürü vs ile destekleyerek **"dagkecisi.com'a"** göndermek. Yalnızca övgülerini değil, eleştirilerini ve özgün düşüncelerini de yazmak. Çevresini bu konuda uyarmak ve yalnızca düşünmeye değil, eyleme de itmek.

Ulusal takımlarımızın ya da sporcularımızın, uluslararası başarılarından sonra büyük bir kıvanç duyuyoruz. Coşkuyla haykırıyoruz : Yaşasın diye. Tıpkı bunun gibi gazetelerde okuduğumuz, yurtdışındaki Türklerin başarı öyküleri de bizi mutlu ediyor ve coşturuyor. Bize "dağkeçisi" web sayfamıza, gazetelerden kestiğimiz bu kupürleri koyuyoruz. Çünkü onlarla övünüyoruz. Ama gazetelere geçmeyen binlerce-onbinlerce başarı öyküsü var. Lütfen bunları bize yazın ve tüm "dağkeçi"leri ile paylaşalım. Bu öykülerin her biri birer ders...

TNT'nin beyni Türk'e emanet

Doğan Bayrak
TNT Ekspres'in Belçika, Liège'de bulunan 5 futbol sahası büyüklüğündeki dünyanın en gelişmiş hava ekspres kargo platformu, 36 yaşında bir Türk'e emanet. Doğan Bayrak, 61 uçağın yükleme ve boşaltma yapabildiği dev platformda, kuruluğu 1998 yılından bu yana operasyon müdürü olarak görev yapıyor. Günde yaklaşık 500 ton gönderi ve ekspres postanın tüm dünyaya dağıtıldığı merkezdeki operasyonları yürüten Doğan Bayrak, 520 kişilik bir ekiple çalışıyor.

Balina bile taşıyor

TNT Ekspres, yurtdışı operasyonlarında Formula 1 arabaları, otomobil filoları taşımanın yanı sıra balina bile taşıyor. TNT Ekspres Türkiye, İzmirli bir ailenin İstanbul'da okuyan kızlarına gönderdiği bir kap çorba ve çiğ köy yumurtalarını da taşımış.

Somali'ye bir tepsi börek
Oğlu Somali'de askerlik yapan bir anne, yaptığı bir tepsi böreği TNT Ekspres aracılığıyla oğluna göndermiş.

Katar Emiri'ne Mado dondurma
Firma ayrıca birkaç aydır, geçtiğimiz günlerde Türkiye'yi de ziyaret eden Katar Emiri'ne ünlü Mado dondurmalarından taşıyor.

Hidayet'in köpeği ABD'de
TNT Ekspres, Indianapolis'teki şampiyonaya katılacak 12 Dev Adam'ın yıldızı Hidayet Türkoğlu'nun köpeğini İstanbul'dan ABD'ye özel uçak ve kabin içinde göndermiş.

Öte yandan, yurtdışında yaşayan Türkler arasında bir çok Türkçe yazan şair, öykücü, ressam vb sanatçı var. Çoğunlukla kendi çevreleri ve yaşadığı ülkedekiler tarafından tanınıyor. Bizim de onları tanımaya ihtiyacımız var. Dünyanın uzak bir köşesinde yaşayan bir yurttaşımızın da onu tanımak, duygularını paylaşmak isteyeceğinden eminiz. Lütfen yazın ve sanat ürünlerinizi bize iletin ve tüm "dağkeçi"leri ile paylaşalım. Bu ürünlerin hepsi birer armağan ... Her bir sese, her bir beyine ve her bir ele gereksinmemiz var.

Posta Gazetesi, 26.08.2002

ANIMSA GİDENİN ARDINDAN...

Prof. Dr. Hüsnü Göksel'e
Ayçe ÇELİKER *

(aycelike at hacettepe nokta edu nokta tr)

Üniversitenin ikinci sınıfında, bir sağlık sorunu nedeniyle, annemle birlikte polikliniğe gittik. Bir yakınımız, konusunda ilk isim olan koskoca bir profesörden randevu almıştı benim için. Kapısından girdiğimde ilk dikkatimi çeken, tüm düğmeleri özenle iliklenmiş pırıl pırıl, bembeyaz gömleği oldu. Gözlüklerinin ardından sıcacık bakıyordu. Sevecenliği ve inceliği gömleği kadar yakışmıştı. Korkacak bir şey olmadığını ama içimizde kuşku büyütmemek için o pis şeyi sömestr tatilinde kesip atmamızın daha iyi olacağını söyledi. Yanından ayrıldığımızda içimde hiçbir kaygı kalmamıştı, geleceğim onun tanısıyla aklanmıştı. Ameliyattan bir gün önce bölüme yattım. Yine gülümseyen gözleri, ince esprileriyle görmeye geldi. Ameliyathaneye giderken, asansörden indiğimde beni bekliyordu. Elimden tuttu, koridoru elele geçtik. Sonra da... **"Kesip attı"** ! Artık öyle şımarmıştım ki, gözümü açtığımda başucumda görmek beni hiç de şaşırtmamıştı!. Birkaç yıl hiç görmedim onu. Sonra aynı hastanede çalışmaya başladım. Bazen asansörde, koridorlarda rastlaşıyorduk. Her seferinde, yakın dost-muşuz gibi davranıyor, elinde hastalarından, sevenlerinden gelmiş çiçekler varsa, çoğu kez buketiyle bana veriyordu. Küçük adımlarıyla, yüzündeki dingin ifadeyle öyle sevimli, öyle güven vericiydi ki...

Sonra bir gün **"Aydınlar Dilekçesi"**ni imzaladı. Var olan değerini ikiye katlamıştı sanki. Onun kararı beni bile gururlandırmıştı, benim yerime de imzalamışçasına... Hastanedeki odasına telefonla ulaşmaya çalıştıysam da bir türlü yakalayamıyordum. Bir kaç gün sonra* buldum ve hemen yanına gittim. Ne için aradığımı söylememiştim. Odasının kapısında bekliyordu, içeri aldı. Durduğum yerin yanındaki koltuğa oturdu, elimi tuttu. Gülümseyerek yüzüme baktı. Ona **"Sadece sizi kutlamak için geldim"** derken gözlerim dolmaya başlamıştı. Bir şey söylemeden ayağa kalktı, alnımdan öptü, boynuma sarılıp öylece durdu. Durduk. Onun da gözlerinden yaşlar akıyordu. Başka hiçbir şeye gerek kalmamıştı, sevinçle, gururla ayrıldım yanından. Daha sonra bizim hastanemizden ayrılıp başka hastaneye gitti. Oradan da haberleri geliyordu. Hep aynı insancıl, üretken, ince, **"dünya insanı"**ydi. .

En son iki yıl kadar önce bizim hastanemizden bir başka hocanın emeklilik töreninde karşılaştık. Törenin bitiminde, en öndeki yerinden kalkmış çıkış kapısına giderken beni gördü. Küçük adımlarıyla yanıma geldi. Gözleri hala pırıl pırıl sevgi doluydu, sadece boyu biraz daha benimkine yaklaşmıştı... Sarıldık. Adımı söylemesini, görüşmediğimiz yıllan sormasını hiç beklemedim bile. O hep **"büyük adam"**dı, ben hep "küçük kız"dım.

..Bir ay kadar önce O yanımdaydı. Fiziksel olarak değil, gazetede yazısıyla... Öyle güzeldi ki yazı, dostlarımıza da okudum yüksek sesle Ama "aydınığını son kez paylaştığını bilmiyordum...

Hüsnü Göksel artık yok.... Konuşan gözlerini, bembeyaz gömleğini, yaşam veren ellerini aldı ve gitti.... Bana da anılarım kaldı; hiç solmayan, kaybolmayan, yeri dolmayan, dolmayacak olan ...

Bazen bir insan, yaşamınıza bir noktadan dokunup geçer... İlk anda anlamazsınız ne olduğunu. Sonra, onu biraz daha tanıyınca, yaşamınızın onunla zenginleştiğini, çoğaldığınızı fark etmeye başlarsınız. Sadece varlığını bilmek içinizi aydınlatmaya yeter. O hissetmez bile bunu... Ama siz, onun yaşamındaki insanlardan sadece biri, herhangi biri olduğunuzu hep bilirsiniz. Olsa olsa size benzeyen birini gördüğünde anımsadığı, ya da çeşitli listelerinden birinde herhangi bir sırada yer verdiği.. . Yine de bu sizin ona değer vermenizi hiç engellemez. Çünkü o çoktan çok özel bir yere oturmuştur yüreğinizde. Sonra bir gün, çekip gider. Kayan bir zeminde uzaklaşır. Bırakmak istemeseniz de gider. Size de, yüreğinize dokunduğu yerdeki parmak izi kalır...

* **Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi**

YAŞAM ŞU BİZİM GÜNEŞ VAR YA!

Cihat UYSAL*

Güneş önceleri, doğaya, yaşama kimlik vermesi ile tanrı idi. Erişilmezliği, varlığından kuşku duyulmaması, onun uzun süre, tartışılmaz yerini korumasını sağlamıştı. Ne zaman ki, insanoğlu neden, niçin, nasıl soruları ile doğayı anlamaya, onu açıklamaya girişmiş, sorular çatallaş-tıkça yanıtlar üzerine tartışma genişlemiş, ipin ucunu kaçırma süreci o zaman başlamış, insanoğlunun kendine güveni doğayı daha iyi tanımak yerine, onu küçümser bir kendini beğenmişliğe sürüklemiş. Bizim gibi güneşin zenginleştirdiği, doğası coşkulu, verimli, güzel bir coğrafyada yaşayanların bunun ayırdında olması gerekiyor. Ayrıca, onun bir zamanların tanrısı olduğunu unutmamalı.

Güneş, yaşamın kaynağı, mevsimlere kimlik veren, insanoğlunun bedenindeki saçın, tenin, gözün rengini, tüyü, kılı belirleyen ana etmen. Yaşamı böylesine belirleyen, çeşitlendiren ve biçimlendiren güneş aynı zamanda yararlanılabildiği ölçüde de temiz bir enerji kaynağı. Günümüzde güneş üzerine yapılan çalışma azımsanacak gibi değil. Güneş enerjisine yönelik araştırmalar daha çok uzun vadeli, bir yanı sıra böyle bir pazarın önemini kavrayan, diğer yanı sıra temiz çevreyi hedefleyen toplumlar tarafından yapılıyor. Bizim kaçmaktan kovalamaya zamanımız olmadığı için, güneş, rüzgar gibi konular gündemimize üstünkörü, televizyon ekranlarında hava durumu olarak giriyor. ılıman ve sıcak iklimi olan bölgelerimizde, örneğin Antalya'da yapıların çatılarını kaplayan güneş enerjisi panellerinden öteye görünürde başka bir eylem yok. Onlar da, mimarlara haber vermeden, gökten çatılara düşmüş gibi duruyorlar.

Mimarlık öğreniminde öncelikle verilen bilgiler, iklim, yön, rüzgar, yeryüzünün yapısı manzara... gibi doğa! verilerin nasıl değerlendirileceğidir. Mimarlığı, mekan kurma mesleği olarak tanımlarsak bu veriler, tanımlayacağınız iç ve dış mekanların temel ölçütleri olmak zorundadır. Günümüz mimarlık anlayışında bu veriler savurganca, doğayı hiçe sayan bir küçümsemeyle yok sayılmaktadır. Bu anlayış günümüzün tüketim kültürü ile örtüşmekte ve temel veriler sadece **"manzara"** ya da **"yola cephe"** kavramlarına indirgenmektedir. Bu yaklaşım örneğin, ülkemizdeki akıllı bina tasarımcılarını da kuşattığı için, özellikle ilk yapılan akıllı(!) binalar ancak, tasarlayanlar kadar akıllı olabilmiş; güney ve kuzey cephesi aynı zamanlamayla ısıtılan yapılar tasarlanmış, yapı yaşanmaz hale gelmiştir. Sonuçlarına bakılırsa, bu bilgilerin mimarlara belletilemediği kuşku götürmez. Oysa, İstanbul, Ankara, İzmir gibi yerleşimlerde, halkın yaptığı gecekondular yapılarında, bütün yerleşim yeri, konumu olumsuzluklarına karşın, mimarların öğreneceği pek çok şey var.

Yapıların konumlandırılmasında, imar planı ile başlayıp yapı tasarımı ile tamamlanan süreçte iklim ve doğal veriler konusunda yanlış karar verilmesine sıkça rastlanmaktadır. Sonuç olarak örneğin, sonradan plastik doğrama ile balkon kapatma işi cazip bir meslek türü haline gelmiştir. Konutların yanlış konumları ya da tasarımda yönün önemsenmemesi özellikle işyerlerinde ciddi kullanım sorunlarına yol açmaktadır. Yine benzer bir yaklaşımla akılcı bir gerekçesi yok iken batıya baktırılan büro ve otel yapısına sıkça rastlanmaktadır. Örnekler çoğaltılabilir. Bunun nedeni bilinçsizlik ya da **"para benim değil mi, istersem yakar ısınırım"** anlayışıdır. Bilimsel kavramlar olmayınca, bu olumsuzlukların ayırdında olunamaz. Oysa, örneğin Almanya'da ısı tasarrufunu hedefleyen kullanıcıya vergi indirim ve benzeri destek sağlanmaktadır. Yakın dönemde yürürlüğe giren yapılarda ısı yalıtımına yeni ölçütler getiren yasa ise, yalıtım malzeme ve gereci pazarlayanlar dışındaki mesleklerin ilgisini yeterince çekmedi.

Şu bizim mimarlarımız var ya, çoğunluğu güneşin varlığının ayırdında değil, nerede kaldı rüzgarı, suyu, ulaşımı, iletişimi bilsinler. Neden, niçin, nasıl sorularını sormadan yaşanmaz. Bu yazı Ağustos ayı başlarında yazıldığı İstanbul Olimpiyat stadında oynanan açılış maçına gidilemeyip, dönülemediği yaşanmamıştı. Öyle ya, **"gitmesek de, gelmesek de"** o stad bizimdi ya, kime ne.

* Mimar Y. Müh.

DAMLA

Türkiye'de ve Dünya da İş Sağlığı Güvenliği

A. Gürhan FİŞEK*

(agf at fisek nokta org nokta tr)

Türkiye'deki deneyimler de, dünyadaki deneyimler de çok önemli bir gerçeği göstermiştir: **"Lafla peynir gemisi yürümüyor"**.

Dolayısıyla, **"güzel söz"**leri, **"cek-cak"**ları; başkalarının ne yaptığını bilmediği ve de aynaya sormadığı için, kendini ve yaptıklarını dünyanın en iyisi sanmayı bir yana bırakmalı ve göstergelere bakmalıyız: **"Kişiyi tanıtan işidir, lafa bakılmaz"**.

Her şeyden önce Türkiye'nin konumunu belirlemesi açısından bundan tam 112 yıl önce Rusya dışında 17 Avrupa devleti tarafından kabul edilen Berlin Konferansı sonuçlarına göz atalım. Konferans **"iş sağlığı güvenliği"**nin de içinde olduğu 4 temel önceliği kabul etmiştir. Bu önceliklerden geri kalan üçü de iş sağlığı güvenliği ile bağlantılandırabileceğimiz çağdaş olmanın temel yapı taşlarıdır:

- ♦ Çocukların çalıştırılmaması
- ♦ Sosyal güvenliğin sağlanması
- ♦ Çalışma sürelerinin kısaltılması .

Ne yazık ki, bugün, ülkemizdeki verilere baktığımız zaman bu dört temel yapı taşının da yeterli düzeyde sağlanmadığını görmekteyiz. Türkiye'nin konumunu belirleyebileceğimiz daha bir çok gösterge vardır . Çağdaş uygarlık düzeyinin vazgeçilmezleri arasında sayabileceğimiz aşağıdaki 12 gösterge de Türkiye'nin konumunu anlatmaya elvermektedir:

1. Çağdaş sağlık anlayışı : 19.Yüzyılda henüz mikropların keşfedilmemiş olması, sağlık alanında yalnızca belirtilerin-bulguların tedavi edilmesine dolayısıyla tedavi edici hekimliğe; sosyal güvenlik alanında tazminci yaklaşıma yöneltmiştir. Ama 1882'de ilk mikrobun keşfinin ardından geçen 120 yıl içerisinde, koruyucu-tedavi edici-rehabilite edici hizmetleri bir bütün olarak ele alan bütüncül yaklaşım (çağdaş sağlık anlayışı) ortaya çıkmıştır. Bir politikalar mozayığı olan bu bütüncül yaklaşım, koruyucu hekimliği baş tacı yapar ve sorunu kaynağında önler. Ama bu bütüncül yaklaşımı, ne sağlık hizmetlerimize ve ne de iş sağlığı güvenliği politikalarımızda etkin olabildiğini görüyoruz. Ne yazık ki, Türkiye, 224 sayılı Sağlıkta Sosyalleştirme Yasası ile daha 1961 'lerde yakalanan bir ivmeyi; hala yürürlükte olan bu yasaı budayarak tanınmaz hale getirerek elinden kaçırmıştır (O kadar ki, bu girişim, Dünya Sağlık Örgütü'nün, aynı ilkeleri evrensel bir belge olan 1978 Alma Ata Bildirgesi ile duyurmasından 17 yıl öncesine rastlamaktadır). Çağdaş sağlık anlayışındaki yetmezliklerin acı sonucı, önlenememesi halde, önlenememiş olan iş kazaları ile meslek hastalıkları ve üretkenlikte düşüklüktür.

2. Çevresel ve mesleki hastalıklar : Üretimden kaynaklanan ve yalnızca bazı meslek gruplarında görülen hastalıklara biz meslek hastalıkları diyoruz. Ama, SSK 2000 istatistiklerine göre, ülkemizde görülen meslek hastalığı sayısı 803'tür. Bunun çok düşük olmasına bakarak sevinmek mi gerekir? Ne yazık ki hayır, yapılan alan araştırmaları, bu rakamın gerçekçi olmadığını; bir çok meslek hastalığının, gözden kaçırıldığını göstermektedir. Demek ki ülkemizde saptanmış olan meslek hastalıkları, buzdağının yalnızca görünen kısmıdır. Günümüzde, sanayi kaynaklı çevresel atıkların etkisiyle, iş ortamı ile sınırlı kalması gereken bulguları, bu atıklara sunuk (maruz) kalan çevre halkında da görüyoruz. Demek ki, meslek hastalıkları artık çevresel bir karakter de kazanabilmektedir. Bugün bu hastalıklar **"çevresel ve mesleki hastalıklar"** olarak anılmaktadır. Ama siz Türkçemizde hiç **"çevresel hastalık"** sözcüklerini duydunuz mu?

3. Kütüphane olanaklarından yararlanma : İş sağlığı güvenliği ile ilgilenen kişilerin, üniversite kütüphanelerinde sınırlı sayıda bulunanlar kitaplar dışında başvurabilecekleri tek bir kütüphane vardır. Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi tarafından açılan ve internet üzerinden de ulaşabileceğiniz kütüphane : **www.fisek.org/kutuphane** . Ama eğer İngilizce bilmiyorsanız, bu kütüphanede de az sayıda kitap bulabileceksiniz, çünkü Türkiye'de sınırlı sayıda bu alanda çok az yayın var. Kütüphane olanaklarından yararlanma ve yayın yapma birbirini karşılıklı olarak etkileyen değişkenlerdir Fişek Enstitüsü'nün 10 yıldır ve iki ayda bir yayınlamakta olduğu süreli yayın ("Çalışma Ortamı" dergisi) ülkemizdeki en uzun soluklu yayın olmanın yanında; iki süreli yayından biri olma özelliğini taşımaktadır . Hem nicel ve hem de nitel olarak gelişmiş ülkelerdeki iş sağlığı güvenliği alanında yapılan yayın çalışmalarına ayak uydurabilmekten çok uzağız..

4. Kayıt-istatistiklerin ve araştırmaların yetersizliği : Bir çok gelişmiş ülke, 100-150 yıla varan sağlık kayıtlarından yararlanarak yaptıkları karşılaştırmalarla övünürler. Bu kayıtlar, özellikle toplumda görülen hastalık hızlarıyla, belirli iş kollarında ya da mesleklerde görülen hızları karşılaştırmayı olanaklı kılar. Özel olarak mesleki kanserlerin saptanmasında; genel olarak da yürütülen politikaların etkinliğini ölçmek bakımından bu çok önemlidir. Ama ne yazık ki, ülkemizde sağlık hizmetlerinden yararlananların değişik sosyal güvenlik sistemlerine dağılmış olmasının ötesinde, kapsam-dışında kalan %19'luk toplum kesimi vardır. Bu olguları gözardı etsek bile, sağlık sistemlerimiz (bazı üniversite hastaneleri dışında), dün karşılaştığı hastayı tanımaktan ve onun **"teşhis-tedavisi"** ile ilgili kayıtlardan yoksundur.

5. Öngörü : Türkiye'de insanların **"günübirlik"** yaşadıklarından dert yanılır; attığı adımların yarın kendisine neler getireceğini yeterince hesaplamadığı söylenir. Yani öngörüsünün yetersizliği vurgulanır. Tek tek insanların ötesinde, kurumsal yapıların (özellikle de devlet yapısının) öngörü sahibi olduğunu söyleyebilmek

için kanıtlar bulabilmemiz çok zordur. Bu da somutla ya da varolanla yetinmeyi; yaratıcı, ufuk açıcı çalışmalara, modellere, değişik senaryolara, sıra dışına çıkmaya kösteği getirmektedir. Bu olumsuzluklara karşın umut veren bazı toplu çalışmalar da bulunmaktadır. Sözgelimi, Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan 8.Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın hazırlık çalışmaları sırasında, ilk kez **"iş sağlığı güvenliği"**, bir özel ihtisas komisyonuna bağlı alt çalışma grubu olarak toplanmış ve öngörüler içeren çok değerli bir çalışma ortaya koymuştur.

6. Grupçu çözüm : **"Bana dokunmayan yılan bin yaşasın"** ve **"Bir elin nesi var iki elin sesi var"** gibi atasözlerinin çatışması yüzyıllardır sürmektedir. Ama genellikle toplum yaşantısında yalnızca çok özel durumlarda (örneğin kurtuluş savaşı) ikincisinin egemenlik kazandığını söyleyebiliriz. Genellikle, **"ortak gemisi yürümez"** atasözünde olduğu gibi **"kişisel çözüm"** arayışları egemenlik kazanır. Buna karşın, iş sağlığı güvenliğinde bireysel kurtuluşa yer yoktur. İş sağlığı güvenliği alanında, birbirleri ile organik bağ içinde olmayan işyerlerinin biraraya gelerek **"işyeri ortak sağlık güvenlik birimi"** oluşturması olgusu çok yenidir ve ancak bir kaç örnek sayabiliriz. Özellikle çalışma koşullarının ve bundan kaynaklanan sorunlarla başetmede zorluklarla karşı karşıya olan KOBİ'lerde grupçu çözümlerin başarı kazanması çok önemlidir. Fişek Enstitüsü'nün 20 yıllık **"küçük işyeri ortak sağlık güvenlik birimi"** deneyimi, kendi alanında, dünyada da gerçekleştirilen ilklerdendir. Nitekim, bu çalışma Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı'nda (Habitat II, İstanbul 1996) En iyi Uygulamalar Sergisi'ne seçilerek ödüllendirilmiştir. (Bakınız : www.fisek.org/fisekmodeli)

7. Çok bilimlilik ve bütünsellik : iş sağlığı ve güvenliği konusunda, bir çok bilim dalının çalışmalar yaptığı ve bunların birlikteliğinin başarıyı getireceği açıktır. Yalnızca doktorların, ya da yalnızca psikologların; yalnızca mühendislerin ya da hukukçuların katkısı, bu engin konudaki gereksinimleri karşılayamaz. Ama her şeyden önce, bilimsel titizlik ve bütünselliğin bu alana egemen olması gerekir. Ama ülkemizde, iş sağlığı güvenliği üniversite eğitim programlarında kendine çok az yer bulmuştur. Bu konuda bilimsel yaklaşımın yerine; pragmatik ve popülist yaklaşımların ağırlık kazanması şaşırtıcı değildir. Onun için halâ iş kazaları dikkatsizliğe bağlanmakta, meslek hastalıkları ise tanı bile koyulmadan avucumuzdan kayıp gitmektedir.

8. Katılımcılık : Günümüzde karar alma süreçlerine, konunun tüm taraflarının katılımı aranmaktadır. Gitgide güç kazanan bu yaklaşım, özellikle, sağlıksız güvensiz çalışma koşullarının en çok acısını çeken çalışanlar için de önemlidir. Üretimde insan ögesini kullanmanın yalnızca onun kol gücünden yararlanmak değil; beyin gücünden, yaratıcılığından, önerilerinden yararlanmak gerekir. Yoksa bu onu robota indirger; başta işinden olmamak olmak üzere çeşitli etmenler de onun bu rolünü kabullenmesini getirir. Çalışma yaşamında, karar alma süreçlerinde, denetimlerde çeşitliliği ve zenginliği getirecek olan katılımcılıktır. Buna karşın, işyeri düzeyinde kurulu **"İşçi Sağlığı İş Güvenliği Kurullarının** işlevsizliğinden başlayarak, **"Çalışma Meclisi"**ne kadar bir çok başarısız girişime rastlayabiliriz. Bunlar arasında, 30 yılı aşkın bir süredir dillendirilen **"kurumsallaşma düşü"**nün bir yansıması olan ve konuyla ilgili olan sosyal tarafları ve uzmanları bileşimine alan **"Ulusal Düzeyde İşçi Sağlığı İş Güvenliği Kurulu"** girişimini anmadan geçemeyeceğim .

9. Kurumsallaşma ve sürdürülebilirlik: Çağdaş kavramlardan ikisi de kurumsallaşma ve sürdürülebilirliktir. Birbirlerini destekleyen ve tamamlayan bu kavramlar, aynı zamanda insana saygıyı da yansıtır. Çünkü, her insan, gereksinimlerinin karşılanmasında ve yaşamında istikrarı ve güvenceyi hakketmektedir. Bunu **"bugün olduğu gibi yarın da"** sağlayabilmenin yolu, örgütlerin kimliklerinin oturmasından ve süreklilik kazanmasından geçer. Kişinin ömrü ile sınırlı olmayan birikimler, sözlü değil yazılı bir kurumsal bellek, tutarlılık böyle sağlanabilir.

10. Birbirini denetleme : İş sağlığı güvenliğinde, birey ve onun çevresi her şeyi belirler. Onun için bireyin gücü, gerek birliktelikler kurmak ve gerekse hakkını aramak için azımsanmayacak bir güçtür. Kişi tek başına değildir; artan iş bölümü ve yoğunlaşan üretim faaliyetinden sonra tek başına ayakta durma iddiasında bulunabilmesine de olanak yoktur. Dolayısıyla, kişilerin her yaptığından ötekiler de etkilenir. Kişilerin kendilerini korumak ya da yakın çevresinin geleceğine koruması adına, "öteki" kişilerin eylemlerine sınır getirilmesini istemekte; kuralları uymayanları uyarmakta ya da şikayet etmekte sonsuz bir haklılığı vardır. Toplumumuzda, **"ispiyonculuk"**, **"ayıp"** vb nitelemelerin ardına saklananların, hep bir başkasını yaralayan, hakkını çiğneyen, fırsatçılar olduğunu görmüşüzdür. Gelişmiş ülkelerden farklı olarak, kuralsızlığı hoşgörmemiz, kuralsızlığın baş tacı yapılmasına neden olmaktadır. O zaman bu ülke- de kurallara uyarak yaşamak, sorumluluklarına yerine getirmek ve dürüst davranmanın maliyeti çok yüksek olmaktadır.

11. İnsan odaklı yaklaşım ve tüketici: Özellikle gelişmiş ülkelerde tüketicilerle yaygın olarak karşı karşıya gelen firmalarla çalışan Türk firmalarının tanık olduğu **"tüketici odaklı yaklaşım"**, iş sağlığı güvenliği alanında da çok etkili denetim mekanizmalarından biridir. Ancak ülkemizde satışa çıkarılan mallar (ekmek de bile) konusunda tüketici davranışlarının, çalışma koşullarını düzenleyici rolüne henüz rastlamıyoruz.

"Sağlıklı ve güvenli ortamlarda çalışan işçilerin ürettiği malları tercih etme" eğilimi ya da **"çocuk emeği ile üretilmemiş olduğu belgelenen ürünleri kullanma"** eğilimi giderek ağırlık kazanmaktadır. Hiç kuşkusuz bunda, etik kurallara uyarak üretim yapan firmaların, rekabet eşitsizliğini aşma çabaları da vardır.

12. Uluslararası denetim mekanizmalarının ağırlık kazanması : Rekabet eşitsizliği yaratmamak ve insan haklarına saygılı bir toplum yaratma çabaları, hiç kuşkusuz, iş sağlığı güvenliği alanında ağırlığını hissettirmektedir. 1802 Çırakların Bedeni ve Manevi Sağlıkları Hakkında Yasa ile başlayan ulusal mevzuat çabalarına, 1890 Berlin Konferansı ile eklemlenen uluslararası mevzuat boyutu, bir denetim ağı oluşturma

çabasının ürünüydü. Gerçekten de, 1919 yılında Uluslararası Çalışma Örgütü'nün sosyal taraflara (üçlü yapı) dayanarak kurulması, çok yerinde ve yüklenmesi istenen işleve uygun bir kurgu olmuştur. Bu örgüt tarafından, hazırlanan ve üye devletlerce kabul edilen sözleşmeler, çalışma yaşamı için hem bir yol gösterici ve hem de bir standart niteliği taşımıştır. Yalnızca ILO'nun değil, 2.Dünya Savaşı'nın ardından oluşturulan çeşitli uluslararası örgütlerin sözleşme, direktif, karar vb belgeleri de özlenen denetim mekanizmasının yerleşmesine önemli katkılarda bulunmuştur. Bu belgeleri benimseme, insan haklarına saygıyla özdeşleştirilmiştir. Türkiye'de bu akımın dışında kalamamış; ama uyum göstermemekte de direnmeye çalışmıştır. Şu anda bu direncin kırılmakta olduğu yılları yaşamaktayız. Kurationsızlığı ya da çağdışı kuralları aşma çabaları, yoğunlaşmıştır. Yukarıda tek tek irdelediğimiz bu göstergeler karşısında Türkiye'nin durumunun ne olduğunu merak edebilirsiniz. Beş üzerinde yapılacak bir değerlendirmede, benim değerlendirmem aşağıda. Hiç kuşkusuz başka ölççekler kullanılabileceği gibi, bu ölççekleri konunun başka uzmanları değerlendirebilir.

TABLO
İş Sağlığı Güvenliği Alanında Çağdaşlık Görünümünde Türkiye'nin Yeri
(Beş Üzerinden Verilen Not)

GÖSTERGELER

TÜRKİYE'NİN NOTU

• Çağdaş sağlık anlayışı	2
• Çevresel ve mesleki hastalıklar	1
• Kütüphane olanaklarından yararlanabilme	1
• Kayıt-istatistiklerin ve araştırmaların yetersizliği	2
• Öngörü.....	0
• Grupçu çözüm	1
• Çok bilimlilik ve bütünsellik.....	0
• Katılımcılık.....	1
• Sürdürülebilirlik ve kurumsallaşma	1
• İnsan odaklı yaklaşım ve tüketici.....	0
• Birbirini denetleme	0
• Uluslararası denetim mekanizmalarının ağırlık kazanması	2

Bu göstergelerin birbirine eşit değerde ölççekler olduğunu söylemeye olanak yok. Ama beş üzerinden verilen notların hiçbirinde sınıfı geçecek notu alamadığımız da bir gerçek.

Bu notlarımızdan bir tanesinin yakın bir gelecekte yükselme eğilimi göstermesi olası; o da "uluslararası denetim mekanizmalarının ağırlık kazanması"dır. Dilerseniz, kendi istemimizle diğer 11 göstergede gerçekleştireceğimiz gelişmelerle bunu "acı" verici olmaktan çıkarabiliriz.

Bu hepimizin elinde.

Kaynakça:

TALAŞ C: Sosyal Politikaya Giriş, İmge Yayınları 2.Basım, Ankara 1995.

FİŞEK A.G.: İşçi Sağlığı İş Güvenliğinde Güncel Değerlendirme - Çalışma Ortamı Dergisi Sayı 44 Mayıs-Haziran 1999

FİŞEK N.H.: Halk Sağlığına Giriş, Hacettepe Üniversitesi Toplum Hekimliği Bölümü Yayını, Ankara, Ocak 1983.

EREN N.: Alma Ata Bildirgesi ve Türkiye'de Sağlık Hizmetleri - Hacettepe Üniversitesi Toplum Hekimliği Bölümü Yayını No. 18 Ankara 1982.

www.fisek.org

FİŞEK A.G., Ulusal Düzeyde İşçi Sağlığı İş Güvenliği Kurulu, Çalışma Ortamı Dergisi, Sayı:15 Temmuz Ağustos 1994.

* Prof. Dr. Ankara Üniv. Siyasal Bilgiler Fak. Öğr. Üyesi

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Genel Yönetmeni

** Bu yazı daha önce İŞVEREN (2002) Dergisi'nde yayınlanmıştır.

İŞTE HAYATIMIZ

Özlem Doğan

Kaç yıldır sokaktayım bilmiyorum,
Eğer, dört duvar, iki oda
Ve, bir çatıysa ev dedikleri,
Ondan hiç olmadı, olmadı doğrusu
Şimdi ben sonsuz odası olan
Kapısı ardına kadar açık,
Tüm odalarında kalabildiğim
Yıldızlardan istediğimi, yorgan,
Kartonlardan istediğimi, döşek yaptığım
Koskocaman dünya evinde yaşıyorum.
Yaşım kaç bilmem,
Okul nedir, diye sorsanız,
Her gün, istediğim okula giderim.
Boyu benim kadar olanlara sordum,
Yaşım onüç-ondörtmüştü,
Cebir, kimya, fizik hiç anlamam,
Bildiğim yağmurdan kardan,
Soğuktan nasıl korunursun,
Bir parça kuru ekmek bulunca,
Onu nasıl ziyafete çevirirsin,
Yarına artırırken nasıl döner,
Pasta tatlı yapabilirsin.
Babamı hiç tanımadım,
Ben küçükken ölmüş.
Aklım erer ermezdi,
Annemi toprağa verdik.
Kimsecikler tutmadı elimden.
Gökyüzüne kucak açmış köprüler,
Sur dipleri bastı beni bağrına.
Süslenemedim hiç ama,
Ayda bir hamama giderim,
Veli amca şöyle bir kese atınca,
Sabun tenime değip rengim değişince,
Fena da olmam hani.
Güzel gözlerim varmış,
Tenim buğday, yanaklarım yuvarlakmış,
Aslında epey yakışıklıymışım.
Aynada süzerim kendimi,
Tanıyamam,
Bu ak pak, temiz oğlan ben miyim,
Keşke böyle temiz kalabilsem,
Bilirim akşama varmaz kirlenir,
Elim, yüzüm, üstüm, başım
Nasıl kirlenmez ki,
Çöpten kazanırım nafakamı,
Elim, yüzüm kirlense de,
Asla yüreğimi kirlletmem,
Pek çok ağadan, beyden
Daha mertim, daha cesurum
Bizim alem böyledir,
Dışımız hep kirlidir ama,
Yüreğimiz, yüreğimiz hep temiz kalır.

İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ

El Aletleri ile Yapılan Çalışmalarda Güvenlik Kuralları

Mustafa TAŞYÜREK*

(mustafatasyurek at fisek nokta org nokta tr)

İşimizde ve günlük yaşamımızda çeşitli el aletleri kullanırız. Bunların tümünü bir çırpıda sıralamak güç, çünkü el aletleri basit bir tornavidadan, torna tezgahına kadar çeşitlilik gösterirler.

El aletleri, kol gücüyle veya herhangi bir başka enerji kaynağı yardımı ile çalıştırılabilirler.

El aletleri, çeşitli maddeleri sıkıştırmak, karıştırmak, kesmek, düzeltmek, asmak, zımbalamak, delmek, ısıtmak, çevirmek, sürmek, şekil vermek veya işaretlemek için kullanırız.

El aletleri keskin kenarlı, sivri uçlu, kare şeklinde, kısaç ağızlı ve olağandışı sıcak veya soğuk olabilir.

El aletlerinin yardımıyla ve kendine özgü şekilleriyle, istenen işi yapabilmek için gerekli olan kuvvet veya güç bir araya getirilebilir.

El aletleri, kullananlar ve hatta orada bulunan, yapılan işle ilgisi olmayan başkaları için de tehlikeli olabilir ve yaralanmalara da neden olabilirler.

El aletleri ile çalışırken herhangi bir iş kazasına neden olmamak için bazı kurallara uymak gerekir.

Bildiğimiz gibi, sık sık aynı şeyi yapmak için, birkaç farklı el aletini kullanırız. Halbuki genellikle sadece bir el aleti yapılan iş için doğru olanıdır. Yapılan iş için (gerekli olan) doğru el aleti kullanmanın bir çok yaralanmaya eden olduğuna şahit olmuşuzdur.

Bunların çoğu ciddi olmazsa da, yara mikrop kaparsa çalışanı uzun süre işinden alıkoyabilir.

Bu kazaların başlıca nedenleri;

- Uygun olmayan alet kullanmak
- Aletleri yöntemine uygun kullanmamak
- Yetersiz bakım Ve
- Uygun olmayan depolamadır.

1. Birçok kaza el aletlerin veya aletlerin bazı kısımlarının (örneğin saplarının) kırılmasından dolayı meydana gelir. Bu kırılmalarda neden çoğu kez iyi kalitede malzeme kullanılmamış olmasıdır.

Genel olarak el aletleri en iyi kalitedeki malzemeden (örneğin çelikten) yapılmalı, çekiçlerin ve benzeri aletlerin sapları dayanıklı materyalden yapılmalıdır.

2. El aletleri yalnızca yapıldıkları işler için kullanılmalıdır. El aletlerinin yapıldıkları işler için kullanıl-mamaları halinde (Örneğin, bir çalının tornavida yerine kullanılması) tehlike doğurur. Çünkü alet kırılabilir, fırlayabilir veya kayabilir ve sonuç olarak bir kazaya neden olabilir.

Aletlerin yanlış kullanılmasının sebebi, gereksinme duyulduğunda o an için uygun olanının bulunmamasıdır. Bir işçi uygun açıklıkta İngiliz anahtarı bulamamışsa, işini geciktirmek istemediğinden, açıklığı geniş olan ve bu genişliği bir parça koyarak geçiştirmeye çalıştığı diğer bir anahtarla yapmak ister. Bu şekilde kullanılan bir anahtar somundan yalnız kaymakla kalmaz, uzun olan sapına gerektiğinden çok basınç da uygulandığı takdirde somunu lağa eder. Bazı durumlarda bu işlem işçinin yaralanmasına da neden olur ve ayrıca zaman kaybına yol açar.

Bu gibi aksaklıkların olmaması için ;

- El aletleri takımının iyi planlanması,
- Bakımlarının iyi yapılması ve
- Aletlerin kaybolmaması için düzenli kontrolü gerekmektedir.

3. El aletlerinin ağaçtan olan sapları aşağıdaki özelliklerde olmalıdır.

- En iyi kaliteli, düzgün yontulmuş,
- Uygun biçim ve büyüklükte,
- Düzgün yüzeyli, saçaksız ve keskin yüzü bulunmayan.

4. Kıvılcımın tehlikeli olduğu yerlerde ve işlerde kullanılan el aletleri kıvılcım çıkarmayan cinsten olmalıdır (Ağaçtan, şort lastikten, bakırdan veya bronz gibi çeşitli alaşımlardan).

5. Çekiç ve Varyoz'lar, soğuk kesimler, kesiciler gibi aletler dikkatle seçilmiş çelikten yapılmalı, bu çelik darbe karşısında saçak meydana getirmeyecek kadar sert olmalı, çatlayıp kırılacak kadar da aşırı sert olmamalıdır. Çelikten yapılmış darbe aletleri güvenlik bakımından oldukça etkilidirler. Yumuşak çelikten başlıklar darbe karşısında saçakların ve alet bu saçaklarından zamanında kurtarılmazsa, bunu izleyen kullanılışında saçaklar kopup fırlayarak çevredeki kimselere (özellikle gözlerine) zarar verebilir. Son derece sert çelikten yapılmış başlıklar da darbe karşısında parçacık fırlatabilir. Böyle parçacıklar bazen gözlere isabet ederek görme yeteneğinin yitirilmesine neden olabilirler. Bunun gibi kazaların önlenmesi için vurucu başlıkların yapımında kullanılacak çeliğin ne fazla sert ne de fazla yumuşak olması gerekir. Bu nedenle aletler isim yapmış uzman firmalardan alınmalıdır.

6. Darbe için kullanılan el aletlerinin (çekiçler, kesimler vb.) baş kısımları mantarlaşmaya , çatlamaya başlar başlamaz uygun bir eğime kadar tesviye edilerek düzeltilmelidir.

7. El aletleri yalnız kalifiye kimseler tarafından, serleştirilir ve onarılır.

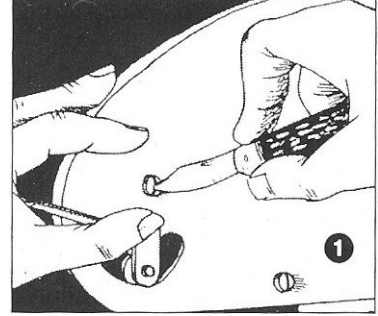
8. Keskin kenarlı veya sivri uçlu el aletleri kullanılmadıkları zaman keskin kenar ve uçlarının koruyucu (deriden kılıf veya başlıklar) altına alınması gerekir.

9. El aletleri döşemelere, geçitlere, merdiven sahanlıklarına veya işçilerin çalıştığı ya da geçtiği yerlere veya geçenlerin başlarına düşebilecekleri yüksek yerlere bırakılmamalıdır.
10. İyi bir düzen için genel kural " her şey için bir yer sağlanmalı ve her şey kendi yerinde olmalıdır".
11. El aletleri periyodik olarak kontrol edilmelidir. Kusurlu bulunduklarında yerlerini kusursuz olanları almalı veya elde bulunan onarılmalıdır.
12. Alet odaları yetkilileri, kusurlu olan veya herhangi bir şekilde uygun olmayan aletleri dışarı verilmemesi hususunda kesin talimat verilmelidir.
- Bu bölüm için son olarak eğitim ve çalışma tarzının düzenli şekilde kontrolü söylenebilir.

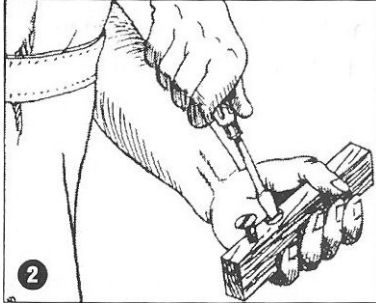
EL ALETİ KONTROLLARI

1. El Aletleri Yapılan İş İçin Uygun mu?

1 no'lu şekilde bir işçinin makinenin bir bölümünde vida ayarı yapması görülmektedir. Görüldüğü gibi vidanın ayarını cep bıçağı ile yapmaktadır. Bu işçinin her an yaralanma olasılığı vardır.

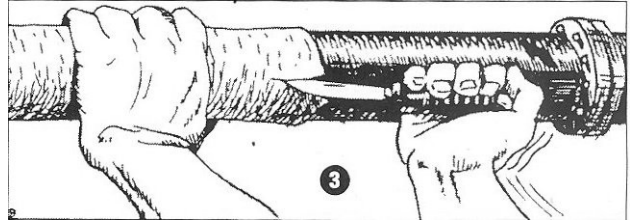
Hatta, iş için uygun el aleti kullanılsa bile, eğer el aleti doğru olarak kullanılmamışsa, yaralanmaya neden olur. El aletlerini uygun kullanmak için gerekli bilgiye genellikle önem verilmez. Halbuki, el aletleri doğru olarak kullanılmadığı zaman, bir çok yaralanma oluşturur.

2 no'lu şekildeki işçi, sol eli ile bir tahta parçasını tutarak tornavida ile vidayı sıkıştırmaktadır. Vidayı çevirmeye başladığında, tornavida kayarak sol eline çarparsa, ciddi yaralanmaya neden olabilirler.

3 no'lu şekilde işçi bir mil (şaft) üzerindeki koruyucu örtüyü kesmektedir. Mili dönmemesi için eli ile sıkıca tutmaktadır. Bu adamın herhangi bir yaralanma olasılığı var mıdır, neden?

- Bıçak keskin, bu nedenle elinden kayarak bir yerini kesebilir.
- Bıçak doğru olarak kullanılmamaktadır.
- Bıçak bu iş için uygun bir el aleti değildir.

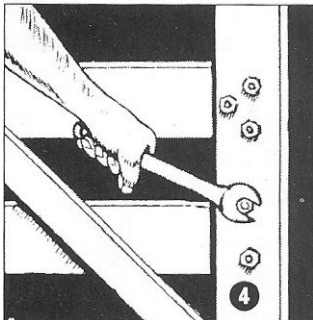

Yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı yaralanmalardan kaçınmak için izlenmesi gereken kural;

EL ALETİ KONTROLLERİ

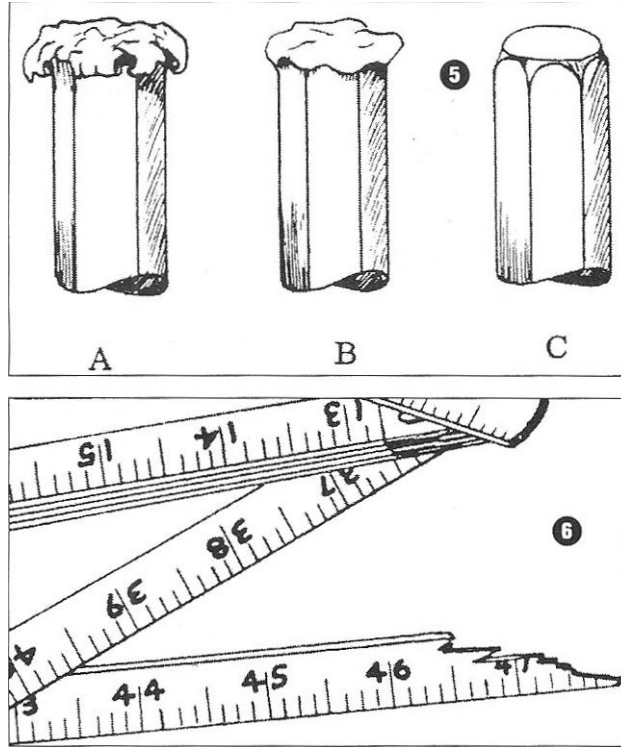
1. El aletleri YAPILAN İŞ İÇİN UYGUN MU?

2. El aletleri DOĞRU OLARAK KULLANILIYOR MU?

4 no'lu şekilde, işçi vida somununu gevşetmek için, somun anahtarını elle aşağı doğru itmektedir. Bu bir güvenliksiz durumdur. Çünkü vida somunu aniden gevşerse dengesini kaybederek elini yaralayabilir.

El aletleri seçilirken, ilk önce iş için uygun el aleti seçilip seçilmediği kontrol edilmelidir. Daha sonra el aletinin kullanılmasını doğru olarak bildiğimize emin olmamız gerekir. El aleti kullanılmadan önce, güvenlik koşullarına uyup uymadığından da emin olmak için zaman zaman kontrol edilmelidir.

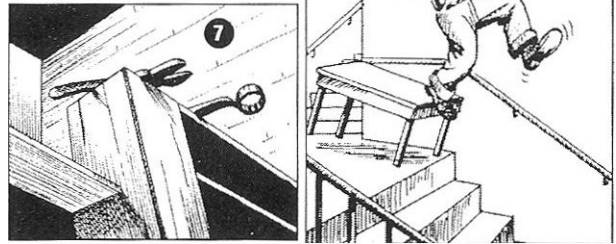
5 ve 6 no'lu şekillerde bazı el aletlerinin güvenlik koşullarına uymadığı görülmektedir.

EL ALETİ KONTROLLERİ

- 1- El aletleri YAPILAN İŞ İÇİN UYGUN MU?
- 2- El aletleri DOĞRU OLARAK KULLANILIYOR MU?
- 3- El aletleri UYGUN GÜVENLİK KOŞULLARINI TAŞIYOR MU?

Buraya kadar, el aleti kontrollerinden üç kural öğrenilmiş oldu.

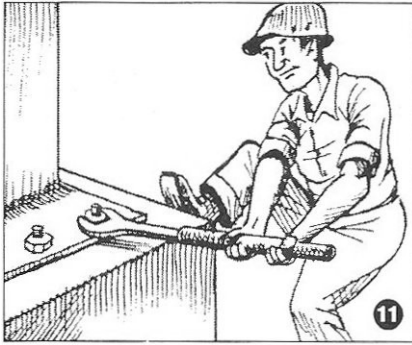
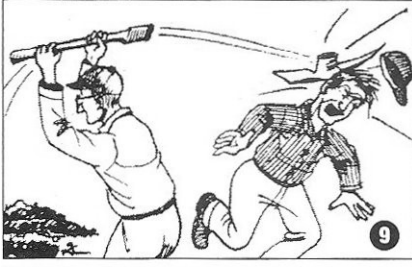
7 ve 8 no'lu şekiller üzerinde yukarıda anlatılan kurallar gözden geçirilebilir.

EL ALETİ KONTROLLARI

- 1- El aletleri YAPILAN İŞ İÇİN UYGUN MU?
- 2- El aletleri DOĞRU OLARAK KULLANILIYOR MU?
- 3- El aletleri UYGUN GÜVENLİK KOŞULLARINI TAŞIYOR MU?
- 4- El aletleri GÜVENLİ BİR YERE KONMUŞ MU?

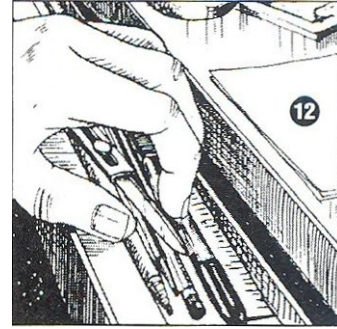
El aletlerinin neden olabileceği kazalanmalardan kaçınabilmemiz için yukarıda 4 madde olarak gösterilen kontrolleri yapmamız ve sorulara olumlu cevap almamız gereklidir.

9, 10 ve 11 no'lu şekillerde de görüldüğü gibi, çok sayıda kaza ve yaralanmaya;

- El aletlerinin yüksek yerlerden aşağıya düşmesi,
- Keskin ve sivri el aletlerinin cepte taşınması, veya
- El aletlerinin takım çantasına gelişigüzel bırakılması neden olmaktadır.
- İş bitiminde veya iş yapılırken aletin bırakılması gerektiğinde, el aleti güvenli bir yere konulmalıdır.

12 no'lu şekildeki kişinin kurşun kalemi almak için uzandığını kabul edelim. Anlaşılacağı gibi, kalemlerin üzerinde duran ağız açık bırakılmış maket bıçağının elini yaralama olasılığı vardır.

Kim. Müh.;
İş Sağlığı ve İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı;
Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi;
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Denetim Kurulu Üyesi

BİLİŞİM

www.isguvenligi.net Yenilendi

Didem KAMOY
(dkamoy at fisek nokta com nokta tr)

Bir "İşgüvenliği Portalı", Türkiye'de işçi sağlığı ve güvenliği konusuyla ilgilenen herkesin buluşma noktası olması amacıyla 2 yıl önce çıktığımız yolda, 1 Eylül 2002 tarihinden itibaren yepyeni bir görüntü ile portalımızda çok daha fazlasını paylaşmaya başladık.

Sitenin yeni çehresi hakkında hemen bir iki noktaya değinelim :

• Sitenin yeni yapısında artık ziyaretçilerimizi müdavimimiz haline getirme yolunda ilerleyen bir "HABERLER" bölümümüz var. Bu bölümde, dünya ve Türkiye'de iş sağlığı güvenliği hakkında taze haberlere yer veriyoruz, iş sağlığı güvenliği konusunda ulusal, uluslararası çeşitli konferans, yayın/makale, yönetmelik duyuruları, çeşitli kazalar, gelişmeler ve daha nicesine yer veriyoruz. Gazete ve diğer yayın

Kaza geliyorum der !

[Haberler](#) [Çalışma Ortamı](#) [Karikatürler](#) [Korku Tüneli](#) [Kaynaklar](#) [Forum](#)

• Biz • Yazılar • Yararlı Bilgiler • Koruyucular • Ziyaretçi Defteri • Bize katılın!

Arama

☒ Tüm Fisek siteleri
☐ Yalnız isguvenligi.net

Oylama

İşyerinizde sağlığınızı tehdit eden etkenler giderilebilir mi?

☐ Evet
☐ Hayır
☐ Böyle bir etken yok

☒ Oy Ver!

Haberler

Pencere yüksekliği 90 cm.den az olunca...

Ankara'da bir özel öğrenci yurdunda kalan üniversiteli genç kız, 5. kattan düşerek hayatını kaybetti. Öğrencinin, yurda yeni kayıt yaptırdığı ve yurt olarak kullanılan binanın yerden en az 90 cm yükseklikte olması gereken pencerelerinin tabana yakın olduğu belirtildi.

(02 Ekim 2002)

Eller, Eldivenler, İşçi, İşveren

Occupational Health & Safety (İş Sağlığı Güvenliği) dergisinin Eylül sayısında bir makale, el kazalarının önlemine yönelik istatistiklerde işçi, işveren ve eldiven imalatçısının rollerine değiniyor.

(02 Ekim 2002)

Parmaklara Mal Olan Tekme

Bursa'da bir lisede, müdür yardımcısının koridorda sohbet eden öğrencilerini içeri girip kapıları kapatmaları konusunda uyardıktan sonra içeri girerlerken kapıya tekme atması öğrencilerden birinin 3 parmağının kopmasına neden oldu.

(01 Ekim 2002)

İğne Geliyorum Demez!

ABD Ulusal İş Sağlığı Güvenliği Enstitüsü'nün (NIOSH) web tabanlı yeni bilgi kaynağında, meslek ile ilgili iğne kazalarına karşı korunmaya dair önlem programlarını içeren bilgiler paylaşılıyor.

(01 Ekim 2002)

Alkollü İçki Tesisleri Yönetmeliği

Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu tarafından 26.09.2002 tarihinde 4888 sayılı Resmî Gazete'de Alkol ve Alkollü İçki Tesislerinin Haiz Olmaları Gereken Teknik Şartlar, Kurulmaları, İşletilmeleri ve Denetlenmelerine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik yayımlandı.

(30 Eylül 2002)

Haber Arşivi

Teknikte perçinler, bafa da eradan olur

Köşe Yazıları

Gurultu
Mustafa Taşyürek

Türkiye'de ve Dünya'da İş Sağlığı Güvenliği
A. Gökhan Fisek

Sigortalı İşçinin Sağlık Sorunu
İsmail Topuzoğlu

Kaldırma Makinalarında Güvenlik Önlemleri
Gurbüz Yılmaz

organlarının yanında, yerli/yabancı web sitelerinden linkler vererek yayınladığımız haberler ile daha şimdiden sayısı sürekli artmakta olan düzenli bir ziyaretçi kitlesine ulaştık bile.

Birçok haber sitesinde olduğu gibi **isguvenligi.nette** de bir **"bu haberi arkadaşına gönder"** seçeneği mevcut. Bu seçenek sayesinde ziyaretçimiz haberi okuduktan sonra dilediği e-posta sahibi arkadaşına bu haberin otomatik olarak yollanmasını tercih edebiliyor (hatta ziyaretçilerimiz, dilerlerse kendi isim ve e-posta adreslerini gizleyerek de haberi gönderme olanağına sahipler).

• Yine yeni bir bölüm : **FORUM**

Site ziyaretçilerimizin üye olarak, online mesajlaşabilecekleri bir platform. Bu bölümde karşılıklı soru ve cevapların iş sağlığı güvenliği konusunda ziyaretçilerimize faydalı olması amacındayız. Elbette, sorulacak sorulara, yine Türkiye'de bu konuda yıllardır çalışan ekibimizin kısa zamanda verdiği net cevaplar ile bu konuda danışılacak belki de akla gelen ilk yer olacağımızı düşünmekteyiz. Sadece soru-cevap değil, aynı zamanda ülkenin dört bir yanında çeşitli işlerde çalışan insanların bilgi ve tecrübelerini paylaştığı bir platform olacağını umuyoruz **"Forum"** bölümümüzün.

• Yeni bölümlerden bir diğeri de **OYLAMA**. Ana sayfada görülen oylama ile site ziyaretçilerimizin çeşitli konularda bir aylığına nabızlarını yokluyoruz. Her ayın ilk günü yeni bir oylama açıyoruz ve oylama ay boyunca sürüyor. İlk oylama konusu olarak ziyaretçilerimize isguvenligi.net'in yeni tasarımını nasıl bulduklarını sorduk. Oylamamız Eylül sonunda %56 çok iyi, %26 iyi, %6 orta, %9 zayıf ve %3 fikrim yok oylarıyla sonuçlanınca doğru yolda olduğumuzu anlayıp, sitemizi daha da geliştirmek yolunda iyice motive olduk. Ekim ayı oylamamızda ziyaretçilerimize **"İşyerinizde sağlığınızı tehdit eden etkenler giderilebilir mi?"** sorusunu soruyoruz.

• Sağlık, güvenlik ve çevre konularına dair özlü ve kulağa küpe olması gereken sözler listemizden herhangi bir söz de otomatik olarak her sayfanın altında çıkmakta.

• **"KAYNAKLAR"** bölümümüzde çeşitli konu başlıkları hakkında bilgi edinilebilecek internet sitelerinin adreslerine yer veriyoruz. Kaynakları çevre, ergonomi, gürültü, iş hukuku gibi birçok konu başlığı altında topladık. Bu bölümü sürekli olarak geliştirip, iş güvenliği konusunda araştırma yapacak herkes için geniş bir kaynak/referans olmasını hedefliyoruz.

• Sitemizde, eskiden olduğu gibi, **ÇALIŞMA ORTAMI, KARİKATÜRLER, KORKU TÜNELİ, KORUYUCULAR, KÖŞE YAZILARI, YARARLI BİLGİLER**

bölümlerimiz devam ediyor.

- Örneğin, **YARARLI BİLGİLER** bölümümüzde bu ay konuk yazarımız **Ayçe Çeliker'in "Evlerde Zehirlenmeler"** başlıklı yazısına yer verdik. Köşe yazarlarımız **Mustafa Taşyürek, A. Gürhan Fişek, İsmail Topuzoğlu ve Gürbüz Yılmaz'ın** da birer yeni makalesi Eylül ayı çehremizde hemen yerlerini aldılar.

- Artık, **ÇALIŞMA ORTAMI** bölümümüze dergi hakkında ayrıntılı bilginin yanında, sık sık sorulan ücretlendirme, abonelik ve ödeme şekilleri konusunda bilgi de bulunmakta. Ziyaretçilerimiz pek yakında Çalışma Ortamı dergimize internetten online abonelik imkanına da kavuşacaklar.

- İş sağlığı ve güvenliği üzerine daha önce yayımlamadığımız birçok yeni karikatür de **KARİKATÜRLER** bölümümüzde tüm ziyaretçilerimizin görüşlerine açıldılar.

• Sitemiz her zamanki gibi bir **ZİYARETÇİ DEFTERİ** içermekte.

Buradan her zaman olduğu gibi ziyaretçilerimiz bizimle direkt bağlantı kurup, mesajları ile eleştiri, öneri ve sorularını iletiyorlar, dilerlerse birbirlerinin yorumlarını da okuyabiliyorlar. Ziyaretçi defterimizi imzalamadan sitemizden ayrılmayın!

• Ziyaretçilerimiz hakkında daha fazla bilgi edinebilmek için bir de **"BİZE KATILINI!"** bölümümüz var. Bu bölümde siteyi ziyaret edenlerden kendileri hakkında bilgiler içeren bir form doldurmalarını rica ediyoruz. Ziyaretçilerimizin bilgileri dışında üçüncü şahıslara verilmeyecek olan bu bilgiler doğrultusunda bir ziyaretçi profili oluşturmayı amaçlıyoruz. Bu profilin, gerek Çalışma Ortamı gerekse isguvenligi.nette ve iş sağlığı güvenliği konusunda her türlü çalışmamızda bize ışık tutacağını düşünmekteyiz. Elbette yine bu ziyaretçilerimizi, ilgilendikleri konular hakkında bilgilendirmek, gelişmelerden ve yeniliklerden kendilerini haberdar etmek en büyük amacımız. Üstelik bununla da kalmayıp her ay site üyelerimizden birine bir Çalışma Ortamı Dergisi hediye ediyoruz.

En güzelini sitenin kendisi yani **www.isguvenligi.net** adresine yapacağınız bir ziyaret ile göreceksiniz. Hepinizi yeni görünümümüze müdavim olmaya bekliyoruz.

Gönlünüzce gezintiler!

İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ

Avrupa Birliğinde İş Sağlığı Güvenliği Politikası: Herşey Süt Liman Değil

Laurent VOGEL (Çeviren: Nurbanu ERALP)

1992'den beri Avrupa Topluluğunun iş sağlığı güvenliği uygulamalarında yavaşlama göze çarpmaktadır. Hükümet destekli işverenlerin kuralları bozmaya yönelik olumsuz etkileri ile Avrupa Komisyonu'nun mesleki sağlık vb için ayırdığı bütçe kaynaklarının erimesini gözardı edilemez. Ama bunun da ötesinde bir çok neden vardır ve sayılmalıdır.

Yakın zamanda, işyerlerindeki sağlık sorunları ile ilgili tartışmalar bir çok Avrupa Topluluğu ülkesinde alevlenmiştir. Çalışma koşullarının gitgide kötüleşmesi, yürürlükteki yasal düzenlemelerin yeterli olmadığını göstermiştir. Şimdi üç konu üzerinde odaklanmak gerekmektedir:

- Topluluk üyesi ülkeler, direktifleri gerektiği gibi uygulamamaktadırlar.
- Direktiflerin getirdiği bazı önlemler, yetersiz sayılabilecek kadar zayıftır.
- Varolan yasal çerçevenin, hem direktiflere dayanan Topluluk politikası, hem de buna yardımcı olacak diğer politikalar ile doldurulması gerekmektedir.

Avrupa Komisyonu, 2002 yılında sağlık ve güvenlik konusunda bir eylem programı ortaya koymaya niyetli olduğunu belli etmiştir. Avrupalı işverenler, UNICE yoluyla, 2000 Eylülünde tavırlarını açığa kavuşturmuşlardır. Onlar, Komisyonun minimum standartlarının belirlenmesi ve çalışma koşullarının pembemsi değerlendirilmesi konusunda öneriler sunuyorlar. Ekonomik ve Sosyal Komite, Topluluğun işyerinde sağlık politikası konusunda yeni bir rapor da yayınladı. Sendikalar cephesinde ise, sağlık ve güvenlik için Lüksemburg Danışmanlık Komitesi'ndeki işçi temsilcileri, Avrupa Topluluğu'nun bu alandaki eylemlerine bir ivme kazandırmak için yeni önerilerini sunmuşlardır. Bu "**Önerme**", ETUC'un Yürütme Komitesi tarafından da benimsenmiştir.

Çalışma Koşullarındaki Sağlığı Bozucu Etkiler

Çalışma koşulları, bir çok işçi grupları için daha da kötüye gitmektedir. Avrupa Birliği, çalışma koşullarının sürekli gözlenmesine gereksinim duymaktadır. İşin yoğunlaştırılması, iş güvencesizliği, kas iskelet rahatsızlıkları (MSD), strese, yanıklara ve yüksek kaza oranlarına yol açmaktadır. İşçilerin sağlığı konusundaki gedik, gitgide büyümektedir.

Ulusal Tartışmaların Tekrar Açılması ve Birleşmiş İşçi Hareketinin Tavrı:

İşyerinde sağlık üzerine ulusal tartışmalar yeniden yapılmaktadır. Ortak ilgi ortaya çıkmaktadır. Kurallara uyarlılığın nasıl kabul ettirileceği, iş modellerini değiştirmenin nasıl ele alınacağı, son yıllarda önleyici politikaların izlenmesinin ne ölçüde yapılabildiği ortaya konulmaktadır. Bazı ülkelerde tartışmalar, kurumların ötesine geçmekte ve işçi hareketi tarafından desteklenmektedir. Genel olarak işyerinde güvenlik, sağlık ve saygınlık ile ilgili istekler, Avrupa'daki endüstriyel tartışmalara, artan bir sıklıkla konu olmaktadır.

Topluluk Politikasının Tartışılmasının Gereği

Farklı ulusal tartışmalar, şimdiye kadar gerçek bir topluluk görüşüne yol açmamıştır. Avrupa Komisyonu, güçlü bir politik yön vermede başarılı olamamıştır. Komisyonun işyerinde sağlık için kendi materyalleri ve insan kaynakları, tehlikeli bir şekilde küçülmüştür. Önerme, aralarında ne denli az işbirliği olduğuna işaret ederek, diğer Topluluk kurumlarının oynadığı rolü Lüksemburg Danışma Komitesinin daha belirgin bir rol almasının gereğini vurgulamaktadır.

İstenen : Direktiflerin Uygulanmasının Ayrıntılı Değerlendirilmesi

Önerme, direktiflerin, Toplulukça siyasal bir çerçevede tartışılmasının önemini vurgular. Direktiflerin uygulanmasının genel düzeyi, endüstri sektörüne, işçi kesimine ve firmalarına tipine ve ülkelere göre yamalı bir görüntü ortaya koymaktadır.

Yasamanın Uyumlandırılması : İşyerinde Sağlık Üzerine Topluluk Eyleminin Temelleri

Yasamanın uyumlandırılmasının karışık bir gündemi vardır ve sorun giderilememiştir.

- Değişik Topluluk ülkelerindeki işçilerin yaşamlarına ve sağlıklarına benzer koruma sağlanması için,
- Rekabet ve malların serbest dolaşımının, işyerinde sağlığı ikinci plana itmemesinin sağlanması için,

Yasamanın uyumluluğu aşağıdaki öncelikler çizgisinde tamamlanmalıdır.

Topluluk mevzuatının istikrarının sağlanması için Önerme'nin istedikleri:

- Yeni AB mevzuatının bütün fiziksel etmenleri kapsamaması;
- 1986 tarihli Gürültü Direktifi'nin gözden geçirilmesi,
- Kimyasal tehlikeler için Topluluk sunuk kalma (maruziyet) eşik değerlerinin geliştirilmesi,
- Bütün AB işçilerinin, kimyasal tehlikelere, özellikle de karsinojenlere karşı etkili korunması,
- Asbestoz Direktifi'nin gözden geçirilmesi,
- Çalışma Süresi Direktifi'nin gözden geçirilmesi

topluca uyuşulmasının ötesinde, bireysel düzeyde haftalık iş süresinin 48 saatten 44 saate indirilmesine olanak verilmesi,

- Özellikle kas iskelet rahatsızlıklarına (MSD) ve ergonomik sorunlara odaklanan kapsamlı bir direktif çıkarılması,

- İşyerlerinde ruh sağlığı uygulamalarına daha çok eğilinmesi.

Topluluğun mevzuat çalışmalarının ilerletilmesi ve işyerinde stress ve şiddet gibi sorunlara eğilen eylem programlarının artırılması gereklidir.

Bütün AB İşçileri için Genişletilmiş Topluluk İşyerinde Sağlık Mevzuatı

Önermenin istedikleri :

- Ev işlerinde çalışanların ve kendi adına çalışanların Direktif kapsamına alınması,
- Tüm işçilerin, koruma şemsiyesinin altına etkin biçimde girmesinin sağlanması; özellikle belirli sağlık-güvenlik temsilcilerini, çok-bilimli olan iş sağlığı güvenliği hizmetlerinde yer alan çalışanları, iş denetim sisteminin geliştirilmesini, işverenlerin yükümlülüklerini denetleyen tüm birimlerde çalışanları kapsamı. İşyeri sağlığı için strateji, küçük ve orta ölçekteki firmalara özellikle odaklanmalıdır. Önerme, birbiri ile bütünleştirilebilecek bir seri değişik yaklaşımı ayrıntıları ile anlatmaktadır.

Bütün Topluluk Politika Araçlarının Yeniden Gözden Geçirilmesi

Direktiflerin uyumlandırılması, başka politika araçları ile tamamlanmalıdır.

- Topluluğa üye ülkeler, ulusal işyeri sağlığı stratejileri geliştirmekte açıkça belirleyici olmaktadır.
- Sosyal diyalog, direktiflerin, endüstri ve endüstriler arası düzeyde uygulanmasını geliştirebilir.
- AB rutin olarak çıkaracağı genel nitelikli kılavuzlarla Direktifleri düzenli biçimde destekleyebilir.
- Avrupa standardizasyonu hala önemli bir rol oynamaktadır.
- Değişik topluluk kurumları arasındaki etkileşim geliştirilmelidir.
- İşyeri sağlığı, Topluluğun araştırma politikalarında daha merkezi bir konuma getirilmelidir.

İşyerinde Sağlık ile Diğer Topluluk Politikaları Arasındaki Bağlantılar

1. Piyasa Kuralları ve İşyerinde Sağlık : İş donanımları, kişisel koruyucu araç-gereçler ve kimyasal maddelerle ilgili piyasa kuralları işyerinde sağlığa çok az önem vermektedir. Bunun geliştirilmesi için şu önlemlere başvurulabilir:

- Etkin bir pazar denetim sisteminin oluşturulması;
- İşyerinde sağlık sorunları konusunda elde edilen deneyimlerin sistematik bir geri beslemeyle piyasanın bilgilendirilmesi ve piyasa kurallarının geliştirilmesi
- Hem ulusal ve hem de Avrupa standartları kuruluşları ile işçi sendikalarının yakın işbirliği ile teknik iş standartlarının geliştirilmesi.

2. Toplumsal Cinsiyette Eşitlik ve İşyerinde Sağlık: Önerme, toplumsal cinsiyet ve işyerinde sağlığın birbirinden ayrılmaz sorunlar olduğunun altını çizer. Analık Direktifinin gözden geçirilmesini önerir. Atak politikalarla işyerinde cinsler arası dengenin sağlanması gerektiğini vurgular. Sağlıklı işin ölçüsü olarak, her iki cinsin herhangi bir sağlık zararına uğramaksızın normal sürelerle çalışmasına olanak sağlanmasını anlar.

3. İstihdam Politikaları ve İşyerinde Sağlık: İşyerinde sağlık kazanımları, istihdam politikasının da önemli kazanımlarındandır. Çünkü sağlıklı ve güvenli çalışma koşulları, işin kalitesini etkileyen etmenlerdendir. Koruma önlemlerinin tutarlılığı, tüm çalışma süresinin normal uzunluğu içerisinde değerlendirilmelidir. Özürlülerin çalışma yaşamı ile bütünleştirilmesi öncelik taşır.

• istihdam politikaları bir de işyeri sağlığına etkileri açısından irdelenmelidir.

4. Sosyal Güvenlik ve İşyerinde Sağlık: Meslek hastalığı tanılarının konulması için koşulların uyumlulandırılması girişimleri tam bir başarısızlığa uğramıştır. Anlaşmanın 137.maddesine göre Direktifler kabul edilirken, sorular, politikalar temelinde bağlayıcı olmayan araçlara ilişkin olarak doğmaktadır.

5. Halk Sağlığı ve İşyerinde Sağlık : Önerme, Topluluk halk sağlığı politikalarının işyeri koşulları ile bağdaştırılmasını istemektedir, işyerlerinde sağlığın korunması politikası için ölçütler koymaktadır.

6. Çevre ve İşyerinde Sağlık: Makinelerin, işyerinde sağlığı sağlayacak şekilde yerleştirilmesine işçilerin katılımı, işçi temsilcilerine çevresel konularda daha fazla yetki verilmesi, işçi sendikalarınca önceliklidir. Seveso Direktifi'nin revizyonu sırasında işçilerin ve temsilcilerinin çevrenin korunmasındaki rolü üzerinde, şimdiye kadar-kinen çok daha fazla durulmalıdır.

Topluluğun işyerinde sağlık politikasının uluslararası boyutları

AB'nin genişlemesi, işyerinde sağlık için büyük bir sorundur. AB müktesabatını ele almak, kuralları yerine getirmekten daha fazlasını ifade etmelidir - ulusal durumlarda gerçek iyileştirmelere önayak olmalıdır. Bunun için esaslı bir fon gerekmektedir. Çalışma ortamının iyileştirilmesi için bir Birlik Fonu gerekmektedir.

Önermenin istedikleri:

- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ile daha sistematik bir işbirliği;
- Birliğin sağlık ve iş politikası üzerine Dünya Ticaret Örgütü (WTO) Antlaşmasının potansiyel etkilerinin bir değerlendirmesi.

* (Avrupa Sendikalar Birliği'nin yayın organı olan TUTB Newsletter June 2001 No.17)

TOPLUM

Adolesanların (Ergenlerin) Cinsellik ve Üreme Sağlığında Danışmanlık Eğitimi

Şenay GÖKBAYRAK*

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), 1970'li yıllardan bu yana, çalışmalarında, adolesanların sağlığı, özellikle üreme sağlığına, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun da desteği ile büyük bir yer vermektedir. 1990-1999 yılları arasında Adolesan Sağlık Programı çerçevesinde, adolesanların sağlık ve gelişiminin tüm boyutlarını kapsayacak şekilde geniş bir uygulama alanı geliştirmiştir. Bu yapı içerisinde, hükümetler, gençlere yönelik hizmet götüren hükümet dışı kuruluşlar ile birlikte çeşitli faaliyetler yürütülmektedir. Yaşam süreci içinde, öncelikli bir dönem olan adolesan döneme artan bu ilgi çeşitli etmenlerden kaynaklanmaktadır. Dünya nüfusunun %50'sinden fazlası 25 yaşın altındaki insanlardan oluşması ve gelişmekte olan ülkelerde bu oranın %80'ne ulaşması, bu ilginin temel nedenidir. Halk sağlığı çalışmalarında, bağışıklama, temiz su ve sanitasyon alanındaki gelişmeler, ilginin pasif olarak enfeksiyonlarla savaşmanın ötesinde, davranışlardan kaynaklı sağlık sorunlarına çevrilmesine olanak sağlamaktadır. Günümüzde, sağlıklı bir yaşam için, sağlıklı davranış kalıplarının önemi artan bir kabul görmektedir. Bu davranış kalıplarının kökeni ise çocukluk ve adolesan döneme dayanmaktadır.

Genç insanlar arasında, cinsel davranış ve ilişkilerde değişime neden olan sosyal koşullar; hızlı kentleşme, erken ergenleşme ile birlikte erken evlilik sayısındaki artış, kültürel sınırlar arasında kitlesel medya iletişiminin sağladığı olanaklar ile mesafenin hızla daralması, geniş ve çekirdek aile sayısındaki azalmadır. Davranış kalıplarında bu koşullar çerçevesinde yaşanan değişimler, yeni sağlık sorunlarının da ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Erken evlilik yapan kız çocukları için, hamilelik ve erken yaşta çocuk sahibi olma gibi geleneksel sorunlarının yanı sıra, korunmasız cinsel ilişkiden kaynaklı hastalık, yaralanma, ölümler, çocuk düşürme, cinsel yoldan geçen enfeksiyonlar(STI) ve AİDS gibi birçok sorunda ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, adolesan çağda annelik, genellikle eğitimin sona ermesi ve buna bağlı olarak ileri yaşlarda kadınların ev dışı ekonomik faaliyetlerinin de sonlanması anlamına gelmektedir. Adolesan çağdaki annelerin çocuk bakımı konusunda yeterli niteliğe sahip olmamaları ve kendileri de adolesan olan babanın desteğinden yoksun kalmaları bir çok sorunu da beraberinde getirmektedir.

Bu tür sorunlarına yol açan davranışlar, bu davranışları etkileyen bir çok unsur olmasına karşın, genellikle bireylerin gönüllü kontrolleri altındadır. Gerçekte birçok genç insan, toplumlarının moral ve kültürel normlarından haberdar durumdadır. Genellikle yetişkinlerin onlardan beklentilerini bilirler. Ancak bu genç insanlar, sık sık diğer etkiler ve bireysel istekleri ile uğraşmak durumunda da kalırlar. Yaş ve gelişimlerine bağlı olarak, davranışlarının sonuçlarını önceden göremeyebilir ve kendi kendilerine güvenli kararlar alamayabilirler. Bu noktada, onların tüm gelişimine katkı sağlayacak danışmanlık hizmetleri, adolesanların, hissettikleri ve düşündüklerini açığa çıkarmada ve gelecekleri için çok daha güvenilir kararlar almalarında yardımcı olacaktır.

Danışmanlık hizmetleri, adolesanların gelişiminde önemli olmakla birlikte, bu hizmetlerin niteliği çok daha önemli bir konudur. Çünkü, bir çok toplumda, adolesanlara yönelik danışmanlık hizmetleri, tepeden inme-direktif verici biçimdedir. Bu tür danışmanlık anlayışı içinde, danışman niteliğindeki uzmanlar, adolesanlara sadece ne yapacaklarını anlatırlar. Bu şekildeki bir danışmanlık hizmeti, ne adolesanın gelişimini kolaylaştırır ne de gelecekte ortaya çıkabilecek sorunların çözümü için adolesanın kapasitesini güçlendirir. Eğer, adolesan, bir çocuk gibi azarlandığını ya da korkutulduğunu hissederse, oldukça verimsiz hatta zararlı bile olabilir. Direktif verici olmayan bir danışmanlık hizmeti, genç insanlara kendi kararlarını vermede yardımcı olur ve uzun dönemde onların gelişimi için çok daha değerlidir.

Etkin ve verimli bir danışmanlık için önemli engellerden biri, danışman durumundaki yetişkinin ya da karşısındaki genç insanın cinsellik hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması ve bu konuları tartışmada güçlükler çekmesidir. Oldukça az sayıda hizmet, adolesanların özgün gereksinimlerini karşılayabilecek şekilde oluşturulmaktadır. Adolesanlar bu tür hizmetlerden, yanlış anlaşılacakları korkusu ile genellikle kaçma eğilimindedirler. Danışman konumunda olanlar ise, onlar adına karar vermek yerine, adolesanların kendi kararlarını kendilerinin vermesine yardımcı olmanın çok daha etkin olacağını bilincinde değildirler.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), adolesanların gelişiminde çok önemli bir yeri olan danışmanlık hizmetlerinde yaşanan bu sorunları aşmak ve etkili bir danışmanlık eğitiminin özelliklerini ortaya koymak üzere, hükümetler, hükümet dışı kuruluşlar, psikoloji, sağlık, sosyal politika, eğitim, ceza hukuku ve din gibi alanlardan, farklı kültürleri temsil eden uzmanların katılımının sağlandığı, "Adolesanların Cinsellik ve Üreme Sağlığında Danışmanlık Eğitimi" konulu bir çalıştay (vorkshop) düzenlemiştir. Çalıştayda tartışılan konular şu şekilde sıralanmaktadır:

A. Cinsellik ve Üreme Sağlığı

- Cinsel olgunluk
- Cinsel davranış
- Cinsel zorluklar
 - Cinsel yönelme
 - Cinsel değişim
 - Cinsel uyumsuzluk ya da fonksiyon bozukluğu
 - Cinsel suiistimal

- Korunmasız cinsel ilişkinin sonuçları
 - Adolesan çağda hamilelik
 - Çocuk düşürme/aldırma
 - Cinsel yoldan geçen enfeksiyonlar
 - HIV/AIDS
 - İstenmeyen gebelikten kaçınma
 - Cinsel yoldan geçen enfeksiyonların (STI) ve HIV/AIDS'in önlenmesi.

B. Danışmanlığın Psikodinamikleri

- İlk görüşme
- Zor anlar
- Hizmet saygınlığı
- Danışmanın özellikleri
- Danışmanlık eğitimi
- Adolesan ve ailesine danışmanlık

C. İletişimin Mikroteknikleri

- Danışmanlıkta, kişiler arası iletişimin niteliklerinde bütüncül model
- Dinleme teknikleri
- Cesaret verme sanatı
- Gerçeği yansıtma
- Duyguları yansıtma
- Soru sorma sanatı
- Özetleme niteliği

Bu başlıklar çerçevesinde değerlendirilen danışmanlık eğitimi, danışmanlık hizmetlerinin genç insanlar açısından çok daha ulaşılabilir olması, genç insanların spesifik gereksinimlerini karşılayacak çok-kesimli hizmetlerin ortaya konulması ve dünya çapında böyle bir isteğin açığa çıkması açısından oldukça anlamlı ve önemli bir adımdır. Gençleri gelişimleri boyunca, her alanda koruyucu nitelikli çalışmalar bu bağlamda araştırma, eğitim, eylem, değerlendirme, duyarlılaştırma faaliyetlerini gerçekleştirmek çok daha insani ve maliyet etkin bir yaklaşımdır. Bu tür çalışmaları sürdürülebilir kılmak ise bundan çok daha önemlidir. Çünkü, gençler, toplumların geleceği için en önemli değerlerdir.

Kaynak:

Counselling Skills Training In Adolescent Sexuality and Reproductive Health. Department Of Child And Adolescent Health And Development, WHO, Geneva,2001.

* A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Araştırma Görevlisi
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

İKİ DAKİKA DÜŞÜN

(Sayfa 25'in yanıtı)

Ne yapmalı?

Ne Yapılmalı?

Resimde gösterilene benzer pozisyonadaki bir işçi herhangi bir acil durum karşısında yeterince çabuk davranamayacaktır., çünkü rafı temizlemek için orta rafın üzerine çömelmiş. İşçiler yüksek yerleri temizlerken tabure kullanmalıdır.

VAKIF HABERLERİ HAREKETLİ BİR YAZ

Vakıf merkezimizdeki (Prof. Dr. Nusret H. Fişek Bilim ve Sanat Ortamı diye anıyoruz) etkinliklere, yaz ve badana-boya işleri dolayısıyla ara vermiştik. Ekimle birlikte **Ayten Sayiner'in** resim sergisi ve Şair **Zerrin Taşpınar'ın** 10 Ekim'deki Perşembe Söyleşi ile yeniden buluşmalarımız başlıyor. 26 Ekim'de bir düşünce atölyemiz var. Hepimizin özlemle beklediği bir buluşma "**Düşünce Atölyesi**". 10 yıldır biraraya gelip, bir konuya farklı pencerelerden nasıl bakmamız gerektiğini tartışıyoruz; birbirimizi zenginleştiriyoruz. Dergimiz ve CD'ler aracılığıyla da bize katılamamış olan okurlarımızla paylaşıyoruz.

Bu kez Düşünce Atölyemizin konusu **Beyin Göçü**. Yıllardır yurtdışına gönderdiğimiz "kafa ve kol emek"çilerimiz üzerine yazılır ve konuşulur. Her geniş ailede, yurtdışında çalışan ve oralara yerleşmiş yakınları vardır. Bu olgu, çoğunlukla bir kayıp ve bir yoksullaşma olarak görülür. Yurt-dışındaki Türkler de, zaman zaman geri dönüp dönmek konusunda kararsızlık, ikilem yaşarlar. Dönüş çabalarının uyumsuzluk ve hayal kırıklığı getirdiği çoğu olgu da, bir içine kapanma ve Türkiye'den uzaklaşmayı getirir.

Biz "**dagkeci.com**" sayfamızda yeni bir yaklaşımı deniyoruz. Beyin göçünü (kafa ve kol emeği birlikte) bir olgu olarak kabul edip; oluşan ve yenilenen, bu gücün kök-ülke (Türkiye) yararına nasıl kullanılabileceğini tartışmaya açıyoruz. Bu yaklaşıma da "**beyin göçünden beyin gücüne**" diyoruz. 26 Ekim'de çeşitli boyutları ile beyin göçüne eğileceğiz. Kendi yaklaşımımızın yanında diğer bakış açılarını da ortaya koyup, çözümlere kafa yoracağız. Sizleri de bekliyoruz.

Vakfımız yaz uykusu uyuyamadı, hareketli bir yaz geçirdik. Kütüphanemize katılan kitapların bilişim ortamına aktarılması sürüyor. Bunun için **Hülya Durukan** ve **Fatma Güçlüoğlu**'na teşekkür borçluyuz. Öte yanda, kütüphane koordinatörü **Onur Kovancı** canla başla yeni kitap girişlerini sağlıyor; **Didem Kamoy** ve **Doruk H. Fişek** bilişim yönünü yakından izliyorlar. Onlara da çok teşekkürler.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı Güvenliği Genel Müdürlüğü'nün 9-11 Ekim 2002 tarihlerinde Ankara'da düzenlediği II. Uluslararası İş Sağlığı Güvenliği Bölgesel Konferansı hazırlık çalışmalarında da **Gülbiye Yenimahalleli Yaşar** temsil etti. Vakfımız Konferans'a iki bildiri ile katılıyor:

1. **Örnek Ortak İşyeri Sağlık Güvenlik Birimi Tanıtımı Fişek Modeli** (Gülbiye Y. Yaşar)
2. **KOBİ'lerde Risk Grupları** (Şenay Gökbayrak)

Öte yandan Milli Eğitim Bakanlığı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü'nün (Denizli ve Ankara 4.Akşam Sanat Mesleki Eğitim Merkezleri ile birlikte) ve bazı işverenlerin kolaylaştırıcılığı ile bu yılda, 10 kız ve 10 erkek çıracı yaz tatiline götürme olanağı bulduk. Anımsarsanız bir yıl boyunca sizlerin de katkıları ile bu tatil için birikim yapmıştık. **Burhaniye-Ören** Efem Tatil Köyü bu çabamızda bize iyi bir ev sahipliği yaptı. Tatil köyünün konumu, yeri ve sunduğu tatil olanakları, bizi de tatil için gelen çırakları da çok mutlu etti. Ama ısrarla altını çizmek istediğimiz bir kaç yönü var, çıraklara sunulan yaz tatili hizmetinin.

KIZ VE ERKEK ÇIRAKLAR DENİZ KENARINDA YAZ TATİLİNDE

Çalışan çocukların arasında denizi gören çok az. Yüzme bilen bir-iki çırak da, köylerinin yakınındaki ırmakta

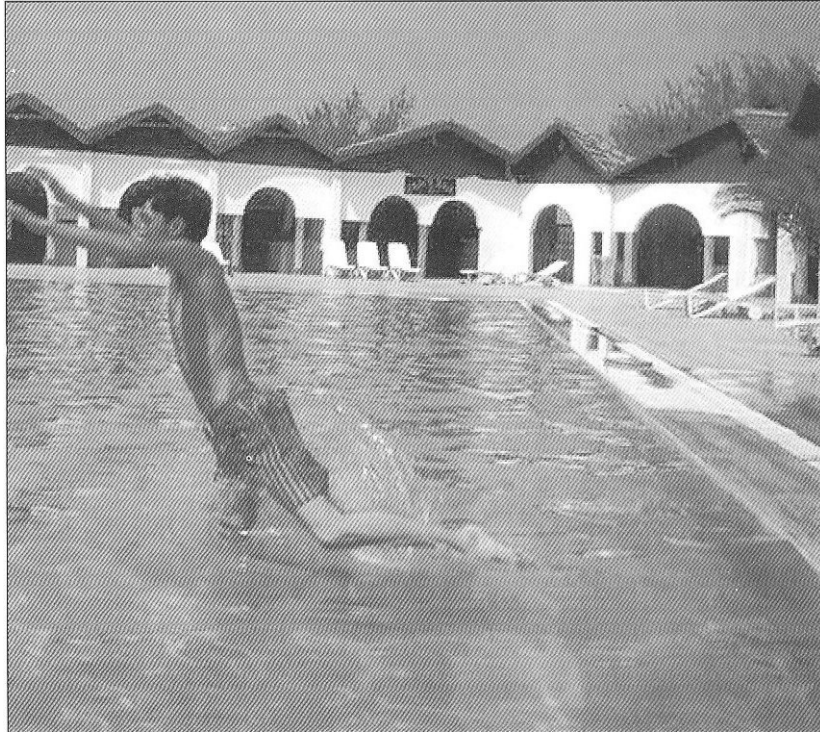

çırpınarak kendi kendilerine öğrenmişler. Öte yandan, Türkiye'nin nimetleri sıralanırken, **"Güneş, kum, deniz.. Tam bir turizm cenneti"** diye nitelendiriliyor. Çalışan çocuklar bu nimetten ne kadar uzak. Yaşamın yalnızca insanı tüketen yüzünü tanıyorlar. Toplumun çalışan çocuklara vefa borcunu ödemesi gerek.

Geçen yıl kız ve erkek çıraklarla **"tatil keyfi"**ni yaşarken, Mordoğan-Karaburun'da, orada tatilini geçiren bazı aileler merakla soruyordu: **"Hangi okuldan bu çocuklar?!"** Bu soru bile okuyan yaşlıların yararlandığı nimetlerden, çalışan çocukların hiç yararlanamamış olduğunun kanıtı. Tatilde ve sonrası çırakların yaşam sevinci ve ufuklarının genişlemesi, yapılanın ne denli önemli olduğunu düşündürüyor. Hele ertesi yıl, yeni yeni çalışan çocukların bu güzelliği yaşaması dileği yok mu ...

Nimetlerin paylaşılması. Vakfımızın kuruluş amaçlarının önde geleni, toplumdaki adaletsizliklerle başetmeye çalışmak, herkesin toplum olanaklarından yararlanmasının sağlanması, insana değer verildiğini gösteren başka ölçü var mı? Sağlık hizmetlerinden, eğitim olanaklarından, sosyal hizmetlerden, çalışma hakkından vb yararlanmak insanca yaşamın göstergesi. Her çalışanın en doğal hakkı dinlenmek ve kendini yeni günlere hazırlamak. Bu hele çocuk olursa...

Çocukluklarını yaşama olanağı bulamayan, uzun çalışma günlerinde yalnız kalan ve "düş"süz, "oyun"suz bir çevrede bireysel kurtuluşunu arayan çalışan çocuklar. Onların iki kat dinlenmeye gereksinimleri var. Yasalar da böyle diyor. Ama gelin görün ki, uygulamada, neredeyse hiç izin yapmayanlar çoğunlukta Bu ayıba bir gün bile dayanılmaz.

VAKIF HABERLERİ BİR TATİL BÖYLE GEÇTİ

Oya Fişek *

Mayıs ayında başlayan koşturmaca sonunda bitti. Çocukları yerlerine oturttuk ve otobüs hareket etti. Gözümün önünden **Jale Şengül'le** önce çıraklık okulunda yaptığımız çalışmalar, sonra, her zaman son sözü söyleyen babalardan "**evet izin verdim gitsin**" sözünü alabilmek için çırpınmamız; "Tamam izni aldık" diye sevinirken bu kez de patronların "**hayır, olmaz**"larıyla karşılaşp işyerlerine koşturmamız; Valiliğe, Milli Eğitim'e yazıların yazılması geçti bir bir. Evet, sonunda hepsi bitti. Küçük yaşlarında işbaşı yapan, çocukluklarını yaşamaya fırsat bulamayan, bir çoğu hiç tatil yapmamış, izin bile alsa ne yapacağını bilemeyen 20 çırak çocuğun bir hafta boyunca çocukluklarıyla buluşma, doyasıya çocukluklarını yaşama serüveni başladı. Geçen yıl olduğu gibi yine yollardayız. Çocuklar birbirlerine hangi iş dallarında çalıştıklarını soruyorlar:

- Ben tornacıyım, ya sen?
- Ben konfeksiyonda çalışıyorum.
- Kuaförde çalışıyorum ben de.
- Üç yıldır tekstildeyim.
- Diş protez çıkarıyorum ben.
- Bizim işimiz mobilyacılık... Sandalye filan yapıyorum.
- Ben iş makineleri tamircisiyim. Bizim işimiz pistir.

Kimi 8 yaşında, kimi 11 yaşında başlamış çalışmaya. Yol boyu hepsi kıpır kıpır. Her mola da biz inince otobüs boşalıyor sanki. Çocuklarla birlikte bizi de sayarsanız 25 kişiyiz. Kızların başında 400 metre engelli koşularının Türkiye birincisi **Arzu Uyar**, gönüllülerimizden **Tülin Koca** ve **ben**. Erkeklerin başında krosçu, yamaç paraşütçü, kuş gözlemcisi, fotoğrafçı, jimnastikçi **Yasin Gündoğan** ve **Gürhan Fişek** (tatilin 4.gününden sonra da genç gönüllümüz araştırma görevlisi **Onur Kovancı**) var. Hepimizin dikkati çocukların üstünde. Her moladan sonra otobüse biner binmez, tek tek sayıyoruz onları. Sabahın 6'sında Burhaniye'deyiz. Bizi tatil köyüne götürecek servisler hazır. "Servisler" diyorum, çünkü bir servise sığmayacağımız için Kamil Koç otobüs firması yetkilileri daha önceden bu organizasyonu yaptı. Kamil Koç otobüs firması yetkililerine teşekkür etmek istiyorum. Çünkü çocuklarımız için bilet fiyatlarında hem indirim yaptı, hem de iki çocuğun yol parasını üstlendi. Bu duyarlılıklarından dolayı kendilerini kutluyoruz ve çocuk dostu firma olarak alkışlıyoruz.

Evet, şamata gürültü patırtı, sonunda Efem Tatil Köyü'ne ulaştık ve her saniyesinden yararlanmak, keyif almak için dur-durak bilmeden, soluk soluğa yaşanan tatil başlamış oldu.

Çocuklar geçen yıl olduğu gibi yine iki gün içinde yüzme öğrendiler. Gönüllümüz Tülin Koca, "Siz geçen yıl yaşadıklarınızı, çocukların nasıl iki günde yüzme öğrendiklerini, bir saniye bile durmadıklarını, hiç yorulmadıklarını, mutluluklarını anlatırdınız, ama insan görmeden, onlarla birlikte yaşamadan bunu anlayamıyor" diyor.

Eğlence maratonu bu. Sabah 10.00'da jimnastikle başlayan gün, yüzme, yakantop, voleybol, ping-pong, uzun eşek, tombala, sessiz sinema derken, akşam eğlencesinin saat 23.00'de bitmesiyle sona eriyor. Tabii biten eğlence bölümü. Sonra her gece kızlarla bir odada toplanıyor, konuşuyoruz. Yeni medeni yasanın kadınlara neler getirdiğini, doğum kontrolü, kadın ve çocuk hakları, hijyen, çalışan çocuklar olarak ne hakları olduğu, kadına yönelik şiddet, kendi bedenleriyle ilgili konuları vs konuşuyoruz. Bu geçen yıl da böyle oldu. inanılmaz bir ilgiyle anlatılanları dinliyorlar. Sorular soruyorlar, tartışıyorlar. Hepsi akıllı, hepsi alıcı, hepsi

değişime ve gelişmeye açık, hepsi güzel çocuklar. Hemen hepsi, parasızlıktan okuyamamış. Eve ekmek getirmek için 8 yaşında terzi çırağı olan da var; babasıyla işportada mal satan da. Birisi "Ben çok iyi koşarım. Zabıta beni hiç yakalayamazdı" diyor. Bir başkası "Yarım gün okula giderdim, yarım gün de kola kutuları toplar, kağıt mendil satardım. Öyle yorulurdum ki, ders mers çalışamazdım, ilkokulu zar zor bitirdim. Çıraklık iyi. Hiç olmazsa mesleğimiz var. Bakarsın bir gün benim de dükkanım olur" diyor. Kadınların ekonomik bağımsızlığının ne kadar önemli olduğunu uzun uzun konuşuyoruz. Kızların hepsi ustalık belgesi de alacaklarına, erken yaşta evlenmeyeceklerine, akraba evliliği yapmayacaklarına, burada öğrendiklerini başka kızlara da aktaracaklarına söz veriyorlar. Ben onlara inanıyorum.

TAVŞAN ADASI

Bir gün motorla geziye gittik, ilk kez motora binmenin hem heyecanı, hem mutluluğu, azıcık da olsa korkusu çocukların gözlerinden okunuyordu. Bilirsiniz gezi motorları güzel koylarda dururlar, herkes denize girer. Ama biz buna cesaret edemiyoruz. Evet, çocuklar yüzme öğrendiler ama su çok derin, biz beş kişiyiz, çocuklar 20. Onlar korkmuyorlar ama, biz korkuyoruz. Birinci koyda bütün "N'olur girelim" yalvarmalarına, "Hayır" diyebildik. Ama Tavşan Adası'na gelince, adadaki yüzlerce tavşanı görünce, çocuklar çıldırdı. Haklılar da. Kaptan yanıma geldi, "İsterseniz, çocuklara can yeleği giydirelim" dedi. Sevinç çığlıkları, alkışlar arasında, yirmisine de tek tek can yeleği giydirildi. Adaya yüzdüler. Onların, tavşanların peşinden koşmaları görülecek şeydi. Mutlulukları sanki elle tutulur, gözle görülür haldeydi. Size yaşadıklarımızın hangi birini anlatayım bilemiyorum.

TÜLAY'IN YAŞGÜNÜ

Tatile götürüleceklerin listesi elimde Tülay'ın işyerine gittim. Patronuna kendimi tanıttım. Bir haftalık tatil için Tülay'a izin vermesi için rica ettim, izni koparınca da "Tülay'la tanışabilir miyim?" dedim. Patronu çağırdığı için, ürkmüş bir kız çocuğu yanımıza geldi. Tatili duyunca, heyecandan, sevinçten ne diyeceğini şaşırdı. "Biliyor musunuz tatilin ikinci günü yaş günüm. Bu benim için dünyanın en güzel hediyesi oldu" diyebildi. Vakfa dönünce arkadaşlarıma bunu aktardım. Hemen Tülay'a bir armağan aldık, cici bir paket yaptık. Tatilin ikinci günü Tatil Köyü sorumlularına akşam için kocaman bir pasta ve mumlar ısmarladım, "iyi ki doğdun Tülay" şarkısı eşliğinde pastasının mumlarını üfleyen Tülay, durup durup bizlere sarılıp, "Bütün Vakıf gönüllülerine teşekkür ederim. Şimdiye kadar hiç böyle bir şey yaşamadım. Bu yaş günümü hiç unutmayacağım" diyordu. Bütün gece dans edip, halaylar çekildi. Güzellikleri, dostluk ve arkadaşlıkları paylaştıkları için bütün çocuklar mutluydu. Onlar mutlu olduğu için biz de çok mutluyduk. O gece bizleri mutlu eden bir başka şey daha oldu. Geçen yıl tatile götürdüğümüz kız çıraklar telefonla aradı. "Şimdi tatilde olduğunuzu biliyoruz. Biz de şu anda biraradayız ve sizi, geçen yıl yaşadığımız güzel günleri konuşuyoruz. Bu yıl tatile gelen şanslı arkadaşlarımıza iyi tatiller diliyoruz. Sizi hiç unutmayacağız" dediler. Onların dileklerini çocuklara ilettim; "önümüzdeki yıl biz de sizi arayacağız" diye bağıriştılar. Ne güzel her yıl çoğalıyoruz.

SELÇUK'UN HEDİYESİ

Selçuk tomacı çırağı. Zor anlayan, zor öğrenen bir çocuk. Tatil köyünde herkes seviyor onu. Arkadaşları "Amma tanıdığın var" deyince de, "İnsanın çok, yüreğin temiz olacak" diyor.

Erkek çırakların tombala oynadığı bir gün Selçuk'u yalnız dolaşırken gördüm. "Niye sen de oynamıyor-sun Selçuk" dedim. "Boş ver" der gibi elini salladı, "Büyük hediye gitti" dedi. "Neymiş o büyük hediye?" diye sorunca da, "Sallayınca çık çık öten tüylü bir kuş" dedi. Yürüdü gitti.

Bu kez benim yüreğim kararmıştı. Odamdaki hediye torbasını karıştırdık ve bir tane daha "sallayınca çık çık öten bir kuş" bulduk. Elimdeki paketi sallayarak Selçuk'un yanına gittim. "Bu muydu istediğin?" dedim.

Gözleri ışıltılı "Evet" dedi başıyla.

- Açsana paketi belki o değildir.

- Açmam. Sen beni düşünmüşsün. Arayıp bunu bana getirmişsin. O kuş olmasa bile, şimdi en büyük hediye bu.

DÖNÜŞ

Günler bir bir bitti. Ayrılık yine hüznü oldu. Ama bu çocuklarımız şanslıydı. Geçen yıl tüm çıraklar

Denizli'den gelmişti. Bu yıl ağırlık Ankara'daydı. Yine buluşabilirdik. Bunu onlara hatırlatınca, biraz yüzleri güldü. Yine sarmaş dolaş büyüyen bir sevgi yumağı olduk.

Sonra her biri, bir çoğumuzun adını bile duymadığı semtlere doğru yola çıktı. Omuzlan biraz çökmüştü. Çünkü yarın işbaşı yapacaklardı. Aradan 20 gün geçti. Ara ara telefon ettiler.

Bir gün Vakıfta oturmuş gazetelere bakıyorum.

- "Bir baba çocuğuna önlük, kalem, defter alamadığı için intihar etti"...

- "Krizin faturasını çocuklar ödüyor. Türkiye genelinde yuvalara ve yurtlara bırakılan çocukların sayısı 18 000'e ulaştı. 1305 aile de çocuğunu devlete teslim etmek için sıra bekliyor"

- "Türkiye'de çocukların % 40'ının sağlık güvencesi yok".

- "İç ve dış borçların toplamının 217 milyar doları bulunduğu Türkiye'de her bebek 1650 dolar borçla doğuyor.

- 6 - 18 yaş grubunda çalışan çocuk sayısı 6 milyon sınırını aştı. Çalışan çocukların %30'u okula gitmiyor.

- 6 - 14 yaş grubunda hiç okula gitmemiş çocuk sayısı 768 000.

İçim karardı yine. Gazeteyi kapatıyorum. Birden "Biz geldik" diye bağırarak içeri doldular. "Özledik sizi. Siz kızlarınızı özlemediniz mi?" dediler. Özlemez olur muyuz? İşte yine sarmaş dolaş olduk, sevgi yumağımız büyüdü. Kızların seslerini duyan gönüllümüz Tülin Koca, bir telefonla, Ankara'nın bir ucundan uça uça Vakfa yetişti, bize katılmak için. Kızlar, nefes almadan konuşuyorlar, gelecekle ilgili planlarını anlatıyorlar.

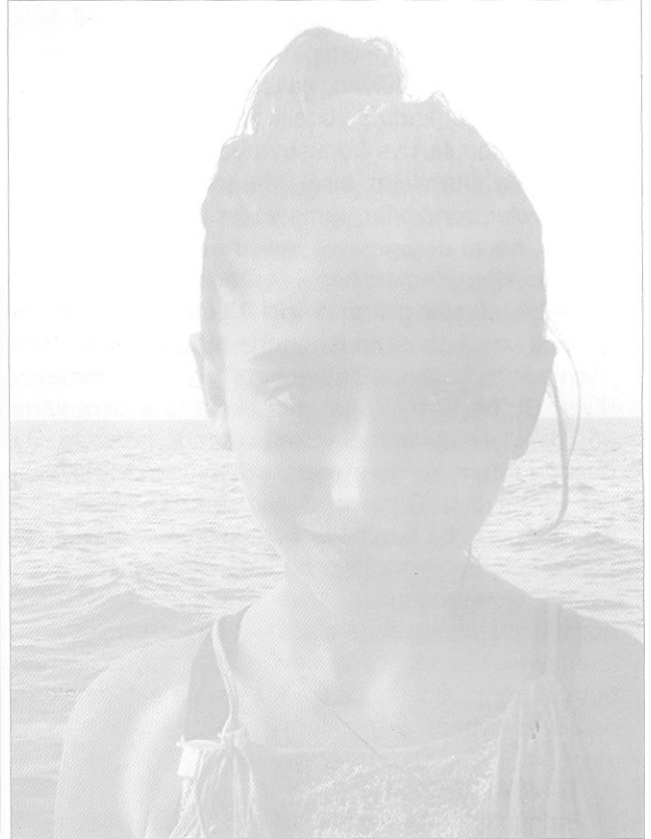
- Birbirimizi tanımamız ne iyi oldu. Bir iki yıl sonra kalfalık belgelerimizi alacağız. Sonra da ustalık belgesi için başvuracağız. Bilemedin dört yıl sonra ortak bir kuaför salonu açabiliriz.

- Ben yüz bakımı bölümüne bakarım.

- Ben de manikür, pedikür, ağda.

- Saç yapımını da ikimiz yapacağız.

Üç kişinin hayali bir konfeksiyon atölyesi açmak.

- Neden olmasın?! Bizim patron da çıraklıktan başlamış işe. Sizin anlattıklarınızı kendi aramızda hep konuştuk. Annelerimiz gibi, kocalarımızın eline bakmayacağız. Annelerimiz bu yüzden çok çekti.

- Bir müşterimiz İngilizce öğretmeni. Ona, "Bana İngilizce öğretir misiniz?" dedim. Kabul etti. Büyük otellerdeki kuaför dükkanlarında, İngilizce bilersen, çok para alıyormuşsun.

Öylesine mutlu, öylesine inançlılar ki... Düşlerini gerçeğe dönüştüreceklerine hiç kuşku yok.

Ayın sonunda, yine buluşacağız. Hep birlikte tiyatroya gideceğiz, ilk kez görecekları tiyatronun heyecanı içinde yine vedalaştık. Ama bu kez hüznü yoktu. Çünkü biliyorlardı ki, Vakfın kapısı, gönüllülerin yürekleri onlara hep açık olacak. Çünkü biliyorlardı ki, hep birlikte bir çok "ilk"leri yapacağız.

Programcı, Eğitimci

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Başkanı

BULMACA İKİ DAKİKA DÜŞÜN

Mustafa TAŞYÜREK*

(mustafatasyurek at fisek nokta org nokta tr)

Tehlikeyi Tanıyalım

Raf Üstlerinin Temizlenmesi

Durum : İşçi ölçüm aletlerinin depolandığı rafları temizliyor.

İşçinin bu çalışma sırasında karşılaşılabileceği tehlikeyi tanımlayabilir misiniz ?

Neler Olabilir ?

1. İşçi raftan indiği sırada kovayı devirebilir.
 2. Rafa tutunmak için kullandığı sol eli kayabilir, dengesini kaybedebilir ve arka üstü düşerek kafasını yere vurabilir.
 3. İşçinin ağırlığı dolayısıyla raf devrilebilir; çünkü pozisyona sıkı bir şekilde tutturulmamış.
- Ne Yapılmalı ?

(Yanıtı 19. sayfada)

Kim. Müh.;

İş Sağlığı ve İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı;

Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi;

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Denetim Kurulu Üyesi